

Univerzita Palackého v Olomouci
Právnická fakulta

Ivana Krejčí

Prostorové odposlechy a jejich užití jako důkazu
v trestním řízení

Diplomová práce

Olomouc 2022

Čestné prohlášení

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci na téma Prostorové odposlechy a jejich užití jako důkazu v trestním řízení vypracovala samostatně a citovala jsem všechny použité zdroje. Dále prohlašuji, že vlastní text této práce včetně poznámek pod čarou má 119 591 znaků včetně mezer.

V Olomouci dne 26. listopadu 2022

Ivana Krejčí

Poděkování

Děkuji vedoucí mé diplomové práce JUDr. Bronislavě Coufalové, Ph.D., za odborné rady a vstřícný přístup. Poděkování patří i mé rodině za podporu v průběhu celého mého studia.

Obsah

Seznam použitých zkratk.....	6
Úvod.....	7
1 Právní úprava prostorových odposlechů.....	9
1.1 Prostorové odposlechy.....	9
1.2 Operativně pátrací prostředky	9
1.3 Obecné podmínky využití prostorových odposlechů	11
1.3.1 Policejní orgán.....	11
1.3.2 Úmyslný trestný čin	12
1.3.3 Získání skutečností důležitých pro trestní řízení.....	14
1.3.4 Subsidiarita	15
1.3.5 Zdrženlivost.....	15
1.4 Sledování osob a věcí.....	16
1.4.1 Prosté sledování.....	17
1.4.2 Podmínky pro povolení sledování osob a věcí dle § 158d odst. 2 a odst. 3 trestního řádu.....	18
1.4.3 Sledování, při kterém jsou pořizovány zvukové, obrazové nebo jiné záznamy	21
1.4.4 Sledování, při kterém je zasahováno do nedotknutelnosti obydlí	25
1.4.5 Kauza Bereta.....	26
1.4.6 Sledování se souhlasem osoby, do jejíž práv je zasahováno.	29
1.5 Vztah prostorového odposlechu a důkazu	29
2 Přípustnost použití záznamů získaných prostřednictvím prostorového odposlechu v jiné trestní věci, než ve které byly odposlechy provedeny	32
2.1 Jízdenková kauza	32
2.2 Kauza BIS	34
2.3 „Přelomová“ rozhodnutí.....	36

3	Některé další důvody nejednotné rozhodovací činnosti soudů	39
3.1	Kauza Rath	39
4	Zásah do soukromí osob (ne)participujících na trestní věci	43
4.1	Soukromí	43
4.1.1	Ochrana soukromí podle LZPS	44
4.1.2	Ochrana soukromí podle EÚLP	46
4.2	Problematické aspekty prostorových odposlechů v souvislosti se soukromím	48
4.2.1	Doba trvání odposlechu a povinnost průběžně vyhodnocovat, zda důvody pro nařízení trvají	48
4.2.2	Následná informační povinnost a posteriorní ochrana před nezákonnými odposlechy	49
	Závěr	52
	Seznam použité literatury	56
	Monografie	56
	Komentáře	56
	Odborné články	56
	Právní předpisy	57
	Judikatura	57
	Judikatura českých soudů	57
	Judikatura Evropského soudu pro lidská práva	58
	Ostatní	59
	Abstrakt	62
	Abstract	63
	Klíčová slova	64
	Key words	64

Seznam použitých zkratk

ESLP	Evropský soud pro lidská práva
EÚLP, Úmluva	Sdělení federálního ministerstva zahraničních věcí č. 209/1992 Sb., Úmluva o ochraně lidských práv a základních svobod a Protokolů na tuto Úmluvu navazujících, ve znění pozdějších předpisů
LZPS, Listina	Usnesení předsednictva České národní rady č. 2/1993 Sb., o vyhlášení Listiny základních práv a svobod jako součástí ústavního pořádku České republiky, ve znění pozdějších předpisů
NCOZ	Národní centrála proti organizovanému zločinu
NS	Nejvyšší soud
OČTŘ	Orgány činné v trestním řízení
PČR	Policie České republiky
SKPV	Služba kriminální policie a vyšetřování
TČ	Trestný čin
TŘ, trestní řád	Zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád), ve znění pozdějších předpisů
TZ, trestní zákoník	Zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů
ÚS	Ústavní soud
Ústava	Ústavní zákon České národní rady č. 1/1993 Sb., Ústava České republiky, ve znění pozdějších předpisů

Úvod

Téma odposlechů obecně (nejen těch prostorových) v současnosti rezonuje společností, neboť odposlechy jsou součástí mnoha aktuálních a mnohdy i velmi medializovaných trestních kauz. Prostorovým odposlechům je ale na rozdíl od odposlechů telekomunikačního provozu v odborné literatuře věnováno podstatně méně pozornosti. To bylo hlavním důvodem mého zájmu o toto téma.

Prostorové odposlechy jsou tématem zcela zásadním, neboť významně zasahují do ústavně zaručených práv jednotlivců, zejména do práva na soukromí. Ospravedlnitelnost jejich užití balancuje mezi veřejným zájmem na potírání kriminality a ochranou základních práv člověka.

Současná právní úprava vytváří prostor pro otázky související s povoláním prostorových odposlechů a používáním záznamů jako důkazu v trestním řízení, které nejsou jednotně zodpovězeny, což může být důvodem rozdílné rozhodovací praxe soudů. Není neobvyklé, že v rámci jedné trestní věci soud nižšího stupně důkaz v podobě záznamu prostorového odposlechu vezme na vědomí a soud vyššího stupně jej následně označí za nepřijatelný nebo naopak.

Cílem mé diplomové práce je především zhodnotit ne/dostatečnost právní úpravy prostorových odposlechů v platném a účinném trestním řádu, objasnit, co je faktickým důvodem nejednotnosti rozhodovací praxe, a v závěru navrhnout právně teoretický koncept toho, jak by měly být prostorové odposlechy v právním řádu upraveny, aby nedocházelo k těmto rozporům.

Práce je rozdělena do čtyř kapitol. V první kapitole si kladu za cíl především zanalyzovat formální předpoklady pro povolení prostorového odposlechu a podmínky následného užití záznamu jako důkazu v trestním řízení. Ve druhé kapitole se zabývám otázkou přípustnosti užití důkazů získaných prostřednictvím prostorových odposlechů v jiné trestní věci, než je ta, pro kterou byly odposlechy provedeny, na čemž v době výběru tématu diplomové práce nepanovala shoda. V mezidobí však Nejvyšší soud vydal dvě usnesení, která by pro tuto problematiku měla mít zásadní a především sjednocující význam, proto je mým cílem v práci posoudit, zda tomu tak skutečně je. Ve třetí kapitole se na konkrétním případě věnuji některým dalším důvodům nepřijatelnosti důkazů získaných prostorovými odposlechy, přestože rozsah diplomové práce mi nedovoluje zohlednit všechny. A v neposlední řadě se ve čtvrté kapitole zabývám zásahy prostorových odposlechů do ústavně chráněných práv

jednotlivců a hodnotím, zda je v tomto ohledu naše právní úprava dostatečná a zda naplňuje požadavky zejména Evropského soudu pro lidská práva.

Z metod je užitá především analýza a komparace. Výzkumné otázky jsou stanoveny takto:

1. Jsou v trestním řádu dostatečně specifikovány formální předpoklady pro povolení prostorových odposlechů a podmínky užití získaných záznamů jako důkazu v trestním řízení?
2. Je dostatečně vyřešena otázka přípustnosti použití důkazů získaných prostřednictvím sledování osob a věcí dle § 158d odst. 3 TŘ v jiné trestní věci, než je ta, v níž bylo sledování provedeno?
3. Jaké mohou být další důvody rozdílné rozhodovací činnosti soudů ve věci přípustnosti důkazů získaných prostřednictvím prostorového odposlechu?
4. Poskytuje trestní řád v oblasti prostorových odposlechů jednotlivcům dostatečnou ochranu soukromí?

V diplomové práci čerpám z právních předpisů, dostupné komentářové i odborné literatury (přestože monografií na toto téma se mnoho neobjevuje), dále z odborných článků, policejní statistiky, judikatury českých soudů i Evropského soudu pro lidská práva. Neméně podnětným zdrojem informací je pro mě i rozhovor s policistou, který má v oblasti prostorových odposlechů letité zkušenosti a který si nepřeje být jmenován. Jeho totožnost je vedoucí mé práce známa.

1 Právní úprava prostorových odposlechů

1.1 Prostorové odposlechy

Pojem prostorový odposlech není v trestním řádu ani v jiném právním předpise obsažen. Trestní řád jej nijak nedefinuje, a tato skutečnost je častým předmětem kritiky.¹ Prostorový odposlech má dva významy. V praxi je tento pojem užíván souhrnně pro institut sledování osob a věcí podle odstavců 2 a 3 ustanovení §158d TŘ. V trestněprávní teorii se prostorovým odposlechem rozumí přímo technický prostředek určený ke sledování osob a věcí. Ve druhém slova smyslu tohoto termínu se tedy jedná o technické zařízení, jehož prostřednictvím se získává zvukový záznam, který je zachycen na konkrétním nosiči a který zaznamenává komunikaci sledované osoby s jinou osobou, se kterou byla v kontaktu na určitém místě, kde ke sledování skrytě dochází.² Jelínek prostorový odposlech vymezuje jako „*utajené získávání informací pomocí speciálních, pro tyto účely sestavených technických prostředků a zařízení zaznamenávajících obraz, zvuk, přesný pohyb i činnost sledovaných osob v reálném čase a prostoru*“.³

1.2 Operativně pátrací prostředky

Institut sledování osob a věcí zákon řadí mezi tzv. operativně pátrací prostředky. Operativně pátrací prostředky byly do trestního řádu zavedeny novelou č. 265/2001 Sb., dříve tuto úpravu obsahoval zákon č. 283/1991 Sb., o Policii České republiky. Jedním z hlavních důvodů této novelizace bylo zajištění dozoru státního zástupce nad přípravným řízením, neboť dříve mohl policejní orgán operativně pátrací prostředky užívat samostatně.⁴

Co se týče definice operativně pátracích prostředků, komentář nabízí toto pojetí: „*Operativně pátracími prostředky se obecně rozumí souhrn opatření policejních*

¹Např. JELÍNEK, Jiří. K chybějící právní úpravě tzv. prostorového odposlechu v trestním řádu. Bulletin advokacie, 2018, č. 7-8, s. 13, shodně DUFFEK, Lukáš a kol. *Prostorové odposlechy a jejich využití v jiné trestní věci* [online]. rowan.legal, 7. července 2020 [cit. 7. června 2022]. Dostupné z: <https://rowan.legal/prostorove-odposlechy-a-jejich-vyuziti-v-jine-trestni-veci/>.

² ŠÁMAL, Pavel, RŮŽIČKA, Miroslav. In: ŠÁMAL, Pavel a kol. *Trestní řád. Komentář*. 7. vydání. Praha: C. H. Beck, 2013, s. 1993.

³ JELÍNEK, Jiří. K chybějící právní úpravě tzv. prostorového odposlechu v trestním řádu. Bulletin advokacie, 2018, č. 7-8, s. 13.

⁴ Důvodová zpráva k vládnímu návrhu zákona, kterým se mění zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád), ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 140/1961 Sb., trestní zákon, ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony, č. 265/2001 Dz.

orgánů uskutečňovaných podle trestního řádu a v souladu s dalšími právními předpisy, jejichž účelem je předcházení, odhalování a objasňování trestné činnosti, jakož i pátrání po skrývajících se pachatelích, pátrání po hledaných nezvěstných osobách a pátrání po věcných důkazech.“⁵

Podle ustanovení §158b TŘ se operativně pátracími prostředky rozumí předstíraný převod, sledování osob a věcí a použití agenta, přičemž tento výčet je taxativní. Zmíněné ustanovení rovněž uvádí, že operativně pátrací prostředky jsou oprávněny užívat pouze pověřené policejní orgány v řízení o úmyslném trestném činu. A dále z tohoto ustanovení vyplývá požadavek subsidiarity, zdrženlivosti a zájmu na získání informací důležitých pro trestní řízení. Jednotlivé předpoklady důkladněji rozeberu v následující podkapitole.

Trestní řád operativně pátrací prostředky řadí do hlavy deváté, tedy mezi postup před zahájením trestního stíhání, neboť v této fázi budou operativně pátrací prostředky užívány nejčastěji. To však neznamena, že jsou v jiných fázích trestního procesu vyloučeny. Výslovně to stanoví § 158f trestního řádu, který říká, že: *„objeví-li se důvod pro použití operativně pátracích prostředků až po zahájení trestního stíhání, postupuje se podle § 158b až 158e; po podání obžaloby o jejich použití rozhoduje předseda senátu soudu prvního stupně i bez návrhu státního zástupce“*. Z výše uvedeného plyne, že lze prostorové odposlechy použít i po zahájení trestního stíhání a po podání obžaloby též v řízení před soudem.

Co naopak trestní řád nezmiňuje, je možnost využití prostorového odposlechu v řízení vykonávacím, tedy po nabytí právní moci soudního rozhodnutí. Tuto možnost nelze na vykonávací řízení rozšířit extenzivním výkladem ustanovení § 158f TŘ ani analogií, neboť by se jednalo o analogii zasahující do základních práv a svobod v neprospěch odsouzeného. Navíc by nebyl splněn ani základní předpoklad, že operativně pátrací prostředky slouží pro zjišťování skutečností důležitých pro trestní řízení, když ve vykonávacím řízení je ve věci již rozhodnuto.⁶

⁵ ŠÁMAL, Pavel, RŮŽIČKA, Miroslav. In: ŠÁMAL, Pavel a kol. *Trestní řád. Komentář*. 7. vydání. Praha: C. H. Beck, 2013, s. 1985.

⁶ TLAPÁK NAVRÁTILOVÁ, Jana, GALOVCOVÁ, Ingrid. Sledování osob po skončení trestního stíhání. *Bulletin advokacie*. 2020, č. 1-2, s. 25.

1.3 Obecné podmínky využití prostorových odposlechů

Tyto podmínky platí obecně pro použití jakéhokoli operativně pátracího prostředku, tedy nevztahují se výslovně jen na sledování osob a věcí, ale bez jejich splnění nelze prostorové odposlechy použít.

1.3.1 Policejní orgán

Z ustanovení § 158b odst. 1 trestního řádu vyplývá základní předpoklad, že sledování osob a věcí mohou provádět pouze pověřené policejní orgány. Kdo je pověřen, závisí na jejich druhu. Může to být příslušný ministr, policejní prezident, anebo příslušný ředitel bezpečnostního sboru.

- Útvary Policie ČR pověřuje policejní prezident.
- Generální inspekci bezpečnostních sborů pověřuje její ředitel.
- Útvar Vojenského zpravodajství pověřuje jeho ředitel.
- Útvar Bezpečnostní informační služby pověřuje jeho ředitel.
- Útvar Úřadu pro zahraniční styky a informace pověřuje jeho ředitel.
- Orgány Vězeňské služby pověřuje ministr spravedlnosti.
- Orgány Vojenské policie pověřuje ministr obrany.
- Celní orgány pověřuje ministr financí.

Pověřený policejní orgán musí operativně pátrací prostředky využívat jen na základě zákona a v souladu se zákonem.⁷

Podíváme-li se konkrétněji na provádění úkonů sledování osob a věcí (podle § 158d odst. 2, odst. 3 a odst. 6 TŘ) Policií ČR, prostorové odposlechy jsou používány Útvary speciálních činností služby kriminální policie a vyšetřování s celorepublikovou působností nebo spadajícími pod krajská ředitelství PČR. Nejvíce úkonů dle § 158d/2,3,6 TŘ v roce 2019 je evidováno u NCOZ, z krajských ředitelství PČR je to u SKPV Krajského ředitelství policie Jihomoravského kraje.⁸

⁷ ŠÁMAL, Pavel, RŮŽIČKA, Miroslav. In: ŠÁMAL, Pavel a kol. *Trestní řád. Komentář*. 7. vydání. Praha: C. H. Beck, 2013, s. 1990.

⁸ Analýza odposlechů a záznamů telekomunikačního provozu a sledování osob a věcí dle trestního řádu a rušení provozu elektronických komunikací Policií ČR za rok 2019. Policejní prezidium České republiky, 22. června 2020, s. 81.

1.3.2 Úmyslný trestný čin

Jediné vymezení okruhu trestných činů, při jejichž odhalování lze prostorové odposlechy použít, je, že se musí jednat o trestné činy úmyslné.⁹ Užití prostorových odposlechů při objasňování trestných činů nedbalostních by nejspíše ani nedávalo smysl a zájem na zachování soukromí dotčených osob by převyšoval nad zájmem společnosti na řádném objasnění trestného činu a potrestání pachatele.

Někteří autoři¹⁰ často zmiňují mezi nedostatky právní úpravy prostorových odposlechů právě chybějící specifikaci trestných činů, při jejichž odhalování lze prostorové odposlechy použít. Tento nedostatek by podle nich mohl být odstraněn vymezením typové závažnosti úmyslných trestných činů, stejně jako je tomu u odposlechu a záznamu telekomunikačního provozu. K jeho nařízení může dojít pouze, pokud se vede trestní řízení pro zločin, za nějž trestní zákoník stanoví trest odnětí svobody s horní hranicí trestní sazby nejméně osm let, nebo pokud se jedná o některý z devíti trestných činů taxativně vyjmenovaných¹¹ v ustanovení § 88 trestního řádu, anebo pro jiný úmyslný trestný čin, k jehož stíhání je Česká republika vázána mezinárodní smlouvou.¹²

Jelínek jako argument pro zavedení takové úpravy uvádí, že: „*Omezením prostorového odposlechu jen na případy závažných trestných činů, resp. trestných činů, k jejichž stíhání nás zavazují mezinárodní právní nástroje, by jako předpoklad provedení zásahu, vyjádřilo subsidiaritu použití těchto prostředků a charakter ultima ratio mezi prostředky, jež mají státní orgány při plnění svých úkolů k dispozici (...)*“.¹³

Odhlédnou-li od toho, že instituty sledování osob a věcí (prostorový odposlech) a odposlech telekomunikačního provozu mají ne zcela shodný účel, dalo by se souhlasit s návrhem přísnějšího vymezení úmyslných trestných činů, u kterých lze prostorové odposlechy využít. Není ale od věci porovnat, jak fungují stávající mechanismy, aniž by byla typová závažnost úmyslných trestných činů vymezena.

⁹ § 158b odst. 1 trestního řádu.

¹⁰ Srov. GRIVNA, Tomáš. Zákonost důkazů získaných sledováním osob a věcí. In JELÍNEK, Jiří a kol. *Dokazování v trestním řízení v kontextu práva na spravedlivý proces*. Praha: Leges, 2018, s. 323., shodně JELÍNEK, Jiří. K chybějící právní úpravě tzv. prostorového odposlechu v trestním řádu. *Bulletin advokacie*, 2018, č. 7-8. s. 13-19.

¹¹ Jedná se o trestné činy zejména korupčního povahy.

¹² § 88 odst. 1 TR.

¹³ JELÍNEK, Jiří. K otázkám prostorového odposlechu v trestním řízení a jeho chybějící právní úpravě v českém trestním řádu. In: JELÍNEK, Jiří a kol. *Ochrana základních práv a svobod v trestním řízení*. Praha: Leges, 2020, s. 41.

Z nejaktuálnějších statistických údajů Policie České republiky za rok 2019¹⁴ vyplývá, že nejvíce úkonů sledování osob a věcí dle ustanovení § 158d odst. 2, odst. 3 a odst. 6 trestního řádu bylo Útvary speciálních činností služby kriminální policie a vyšetřování využito v souvislosti s toxikomaníí (1 563 úkonů, tj. 29,3 %). Ke stíhání těchto trestných činů ČR zavazují mezinárodní smlouvy.¹⁵ Dále se jednalo o úkony související s daňovou trestnou činností (616 úkonů tj. 11,5 %), kde více než 96 % z těchto případů tvořil trestný čin zkrácení daně, poplatku a podobné povinné platby dle § 240 TZ.¹⁶ Další kategorii tvořila násilná trestná činnost (483 úkonů, tj. 9 %), již z 99 % tvořily trestné činy loupeže, vraždy, vydírání, obchodování s lidmi a omezování osobní svobody. Všechny tyto trestné činy mají buď již v základní, nebo v kvalifikované skutkové podstatě horní hranici trestní sazby trestu odnětí svobody nejméně 8 let. Následovaly úkony související s trestnou činností proti veřejnému zájmu (459 úkonů, tj. 8,6 %), kde se jednalo konkrétně o zločinné spolčení,¹⁷ úplatkářství,¹⁸ zneužívání pravomoci veřejného činitele,¹⁹ podporu a propagaci terorismu,²⁰ trestný čin křivého obvinění,²¹ převaděčství a trestný čin padělání a pozměňování veřejné listiny.²² Dále byly úkony sledování osob a věcí užity u podvodů²³ (438 úkonů, tj. 8,2 %), ostatní

¹⁴ Analýza odposlechů a záznamů telekomunikačního provozu a sledování osob a věcí dle trestního řádu a rušení provozu elektronických komunikací Policií ČR za rok 2019. Policejní prezidium České republiky, 22. června 2020, s. 83-88.

¹⁵ Jedná se konkrétně o následující trestné činy: nedovolená výroba a jiné nakládání s omamnými a psychotropními látkami a s jedy (§283 TZ), přechovávání omamné a psychotropní látky a jedu (§284 TZ), nedovolené pěstování rostlin obsahující omamnou nebo psychotropní látku (§285 TZ), výroba a držení předmětu k nedovolené výrobě omamné a psychotropní látky a jedu (§286 TZ) šíření toxikomanie (§287 TZ). Do statistiky je též zahrnut i trestný čin výroba a jiné nakládání s látkami s hormonálním účinkem (§288 TZ).

¹⁶ Který rovněž v odst. 2. a odst. 3. splňuje podmínku horní hranice trestní sazby trestu odnětí svobody nejméně 8 let.

¹⁷ Trestný čin účasti na zločinném spolčení obsahoval zákon č. 140/1961 Sb., trestní zákon v ustanovení § 163a dříve, dnes se tím má zřejmě na mysli trestný čin účast na organizované zločinecké skupině dle ustanovení § 361 TZ. I tento trestný čin splňuje horní hranici trestní sazby trestu odnětí svobody nejméně 8 let, a to již v základní skutkové podstatě.

¹⁸ Ke stíhání všech těchto trestných činů (přijetí úplatku, podplácení a nepřímé úplatkářství) nás zavazují mezinárodní smlouvy.

¹⁹ Kvalifikované skutkové podstaty trestného činu zneužití pravomoci úřední osoby dle § 329 TZ splňují požadavek horní hranice trestní sazby 8 let a i základní skutková podstata v odst. 1. citovaného ustanovení je navíc taxativně vyjmenovaná v § 88 TŘ.

²⁰ Trestný čin podpora a propagace terorismu dle § 312e TZ, rovněž splňující požadavek výše trestní sazby.

²¹ Taxativně stanovený v § 88 TŘ.

²² Ke stíhání trestných činů organizování a umožnění nedovoleného překročení státní hranice dle § 340 TZ i padělání a pozměňování veřejné listiny dle § 348 TZ nás zavazuje Protokol proti pašování přistěhovalců po zemi, po moři a letecky doplňující Úmluvu Organizace spojených národů proti nadnárodnímu organizovanému zločinu, č. 77/2013 Sb. m. s.

²³ Trestné činy podvod (§ 209 odst. 4, 5), pojistný podvod (§ 210 odst. 5, 6 TZ), úvěrový podvod (§ 211 odst. 5, 6), dotační podvod (§ 212 odst. 5, 6) rovněž naplňují požadavek horní hranice trestní sazby trestu odnětí svobody nejméně 8 let.

majtkové trestné činnosti ²⁴ (426 úkonů, tj. 8 %), krádeže vloupáním ²⁵ (396 úkonů, tj. 7,4 %) a u mravnostní trestné činnosti ²⁶ (324 úkonů, tj. 6,1 %). U dalších druhů trestné činnosti tyto úkony nepřekročily pětiprocentní hranici.²⁷

Z výše uvedeného vyplývá, že přestože v trestním řádu není specifikován okruh úmyslných trestných činů, u jejichž objasňování lze prostorový odposlech použít, i tak v naprosté většině případů (ne-li vždy) byly naplněny požadavky ustanovení § 88 TŘ pro nařízení odposlechu a záznamu telekomunikačního provozu. Ostatní mechanismy (obecné podmínky pro použití operativně pátracích prostředků i konkrétně pro sledování osob a věcí) tedy fungují velmi dobře a prostorové odposlechy jsou užívány v případech opravdu závažné trestné činnosti. Tomu odpovídá i již výše zmíněný fakt, že nejčastěji tento prostředek využívá SKPK NCOZ. Nad to je třeba uvést, že i z hlediska praktického jsou prostorové odposlechy mnohem náročněji proveditelné, proto není důvod ani kapacita pro jejich použití na „bagatelní“ trestnou činnost. Mám za to, že i kdyby byly v ustanovení § 158d odst. 2 a odst. 3 TŘ blíže vymezeny trestné činy, u nichž lze tohoto institutu využít, míra objasněnosti trestné činnosti by se zřejmě příliš nezměnila.

Navíc omezení možnosti používání tohoto prostředku pouze u trestných činů úmyslných považuje za dostatečné i Ústavní soud.²⁸

1.3.3 Získání skutečností důležitých pro trestní řízení

V odstavci druhém ustanovení §158b trestního řádu je uvedeno, že použití operativně pátracích prostředků nesmí sledovat jiný zájem, než je získání skutečností důležitých pro trestní řízení. Používání prostorových odposlechů by tedy vždy mělo vést pouze k získání informací, které vedou k odhalování trestných činů, zjišťování jejich pachatelů, případně k předcházení trestné činnosti.²⁹ Neméně důležitým zájmem

²⁴ Blíže nespecifikováno.

²⁵ Krádež dle §205 odst. 4 a odst. 5 splňuje požadavek horní hranice trestní sazby trestu odnětí svobody nejméně 8 let.

²⁶ Opět blíže nespecifikováno, nad to lze ale uvést, že většina mravnostních trestných činů buď splňuje požadavek horní hranice trestní sazby trestu odnětí svobody nejméně 8 let (znásilnění (§ 185 odst. 2, 3, 4 TZ), sexuální nátlak (§ 186 odst. 4, 5, 6 TZ), pohlavní zneužití (§ 187 TZ), kuplířství (§ 189 odst. 2, 3, 4 TZ) výroba a jiné nakládání s dětskou pornografií (§ 192 odst. 4, 5 TZ) a zneužití dítěte k výrobě pornografie (§ 193 odst. 3)), nebo nás k jejich stíhání zavazují mezinárodní smlouvy (prostituce ohrožující mravní vývoj dětí (§ 190 TZ), šíření pornografie (§191 TZ), účast na pornografickém představení (§193a TZ) a navazování nedovolených kontaktů s dítětem (§ 193b TZ)).

²⁷ Analýza odposlechů a záznamů telekomunikačního provozu a sledování osob a věcí dle trestního řádu a rušení provozu elektronických komunikací Policií ČR za rok 2019. Policejní prezidium České republiky, 22. června 2020, s. 83-88.

²⁸ Usnesení Ústavního soudu ze dne 8. července 2014, sp. zn. I. ÚS 1983/13.

²⁹ ŠÁMAL, Pavel, RŮŽIČKA, Miroslav. In: ŠÁMAL, Pavel a kol. *Trestní řád. Komentář*. 7. vydání. Praha: C. H. Beck, 2013, s. 1992.

je i opatření důkazů k pozdějšímu prokázání toho, že ke spáchání trestného činu došlo a že jej spáchala určitá osoba.

Dle statistických údajů Policejního prezidia za rok 2019 hodnotících efektivitu přímého podílu pro trestní řízení dle čtyř kategorií, byly nejčastěji (v celých 53,3 %) získané informace kvalifikovány jako důležité pro taktiku a další průběh vyšetřování v rámci prováděného trestního řízení, dále ve 26,7 % získané informace mohly sloužit jako důkaz v prováděném trestním řízení, 16 % sledování vedlo k zadržení pachatele a 4 % úkonů k odvrácení trestného činu. Přičemž samozřejmě docházelo i k souběhům více kategorií. V kategorii nepřímého podílu pro trestní řízení byla sledováním v 52,3 % případů zjištěna trestná činnost třetích osob a ve 47,7 % odhalena nová trestná činnost pachatele, kdy opět docházelo i k souběhu.³⁰

1.3.4 Subsidiarita

Dle ustanovení § 158b odst. 2 trestního řádu je možné operativně pátrací prostředky použít jen tehdy, nelze-li sledovaného účelu dosáhnout jinak nebo bylo-li by jinak jeho dosažení podstatně ztíženo. Přestože požadavek subsidiarity vyplývá již z obecných zásad trestního řízení, zákonodárce její projev zde ještě zdůraznil, neboť si byl vědom podstatného zásahu těchto opatření do základních lidských práv. Z výše uvedeného plyne, že by policejní orgán měl k prověřování či pozdějšímu dokazování primárně užít jiných prostředků, které do základních práv jednotlivce zasahují méně (například výslech svědka).³¹

Je však třeba připomenout, že u některých druhů kriminality, typicky u korupční nebo drogové trestné činnosti, probíhá jednání skrytě a konspirativně, pachatelé si bývají vědomi možnosti odhalení nebo dokonce již mají s vyšetřovacími postupy policejního orgánu zkušenosti, nekomunikují spolu prostřednictvím mobilních telefonů. Umístění prostorového odposlechu je často jediným prostředkem, jak takovou trestnou činnost rozkrýt.³²

1.3.5 Zdrženlivost

Další obecnou podmínkou vyplývající z téhož ustanovení je, že práva a svobody osob lze omezit jen v míře nezbytně nutné. Tato formulace je zdůrazněním

³⁰ Analýza odposlechů a záznamů telekomunikačního provozu a sledování osob a věcí dle trestního řádu a rušení provozu elektronických komunikací Policií ČR za rok 2019. Policejní prezidium České republiky, 22. června 2020, s. 94.

³¹ ŠÁMAL, Pavel, RŮŽIČKA, Miroslav. In: ŠÁMAL, Pavel a kol. *Trestní řád. Komentář*. 7. vydání. Praha: C. H. Beck, 2013, s. 1993.

³² Rozhovor s policistou ze dne 30. června 2022.

zásady zdrženlivosti neboli přiměřenosti, jako jedné z obecných zásad trestního řízení zakotvené v ustanovení § 2 odst. 4 TŘ. Při použití operativně pátracích prostředků vždy dochází k závažnému zásahu do základních práv a svobod osob, vůči nimž směřují, proto lze takové prostředky užívat jen v míře nezbytně nutné k dosažení předpokládaných cílů v trestním řízení.³³

1.4 Sledování osob a věcí

Dle trestního řádu se sledováním osob a věcí rozumí *získávání poznatků o osobách a věcech prováděné utajovaným způsobem, a to technickými nebo jinými prostředky*.³⁴ Již ze samotného názvu tohoto institutu plyne, že sledovat lze buď konkrétní osobu (příčemž se nemusí jednat pouze o osobu podezřelou),³⁵ nebo konkrétní věc (např. byt). Utajovaným způsobem znamená, že tento úkon musí zůstat utajen zejména ve vztahu k osobám, jež jsou sledovány nebo které nakládají se sledovanou věcí, ale i ve smyslu zákona č. 412/2005 Sb., o ochraně utajovaných informací a o bezpečnostní způsobilosti. Technickými prostředky mohou být věci rozličného charakteru, například dalekohledy, noktovizory, videokamery či pro obsah této práce nejdůležitější – prostorové odposlechy. Jinými prostředky se rozumí vnímání smyslovými orgány pověřených policistů při provádění sledování. Za určitých okolností mohou být o tomto vyslýchání jako svědci v pozdějších fázích trestního řízení.³⁶

Obecně rozlišujeme tři typy sledování osob a věcí, které se od sebe liší režimem povolování:

- a) sledování prosté
- b) sledování, při kterém jsou pořizovány zvukové, obrazové nebo jiné záznamy
- c) sledování, při kterém je zasahováno do nedotknutelnosti obydlí, do listovního tajemství nebo je zjišťován obsah jiných písemností a záznamů uchovávaných v soukromí

³³ ŠÁMAL, Pavel, RŮŽIČKA, Miroslav. In: ŠÁMAL, Pavel a kol. *Trestní řád. Komentář*. 7. vydání. Praha: C. H. Beck, 2013, s. 1993.

³⁴ §158d odst. 1 trestního řádu.

³⁵ LATA, Jan. In: DRAŠTÍK, Antonín, FENYK, Jaroslav a kol. *Trestní řád. Komentář*. I. díl. Praha: Wolters Kluwer, 2017, s. 1194.

³⁶ ŠÁMAL, Pavel, RŮŽIČKA, Miroslav. In: ŠÁMAL, Pavel a kol. *Trestní řád. Komentář*. 7. vydání. Praha: C. H. Beck, 2013, s. 2005.

Zatímco pro prosté sledování není zákonem vyžadováno povolení, u zbylých dvou je nutné.³⁷ Někdy je za samostatný typ sledování považováno i sledování dle ustanovení §158d odst. 6 TŘ, které je uskutečňováno na základě souhlasu osoby, do jejichž práv má být sledováním zasahováno, a není k němu tedy potřeba povolení státního zástupce ani soudce. Tato problematika bude blíže rozebrána v podkapitole 1.4.6.

U všech typů sledování platí negativní podmínka uvedená v odstavci prvním ustanovení § 158d TŘ, že sledováním nesmí být zjišťovány informace z komunikace mezi obviněným a jeho obhájcem, resp. toto ustanovení nařizuje policejnímu orgánu v situaci, kdy při sledování zjistí, že obviněný komunikuje se svým obhájcem, záznam s obsahem této komunikace zničit a získané poznatky nijak nepoužít. Tato ochrana komunikace platí – vzhledem k formulaci „obviněný“ – až od doby zahájení trestního stíhání vůči této osobě. V momentě, kdy se jedná pouze o osobu podezřelou, toto omezení neplatí. Policejní orgán též musí být informován o tom, že se jedná o obhájce obviněného.³⁸

I tato obecná zásada však již byla prolomena rozhodnutími Ústavního soudu, a to v případech závažné trestné činnosti advokáta. V jednom ze svých nálezů Ústavní soud uvádí, že tuto negativní podmínku v podobě ochrany předávání informací mezi obviněným a jeho obhájcem je třeba vykládat restriktivně a pouze ve vztahu k ochraně klienta, nikoli advokáta, zejména sleduje-li obhájce zájmy své, rozporné se zájmy obviněného či nesouvisející s nimi. Opačný závěr by byl ústavně nekonformní, neboť v tomto případě ochrana činnosti advokáta slouží k zajištění ústavně zaručeného práva na obhajobu a právní pomoc, jež náleží obviněnému.³⁹ Jsou-li informace získané tímto způsobem užity proti obhájci, případně i se souhlasem obviněného, pak takové užití není v rozporu s trestním řádem ani ústavním pořádkem.

1.4.1 Prosté sledování

Prosté sledování dle ustanovení § 158d odst. 1 TŘ může provádět pověřený policejní orgán bez povolení státního zástupce či soudu a nedochází při něm k pořizování záznamů. U tohoto typu sledování nesmí být zasahováno do nedotknutelnosti obydlí, do listovního tajemství a nesmí jím být zjišťován obsah jiných

³⁷ GŘIVNA, Tomáš. Zákonost důkazů získaných sledováním osob a věcí. In JELÍNEK, Jiří a kol. *Dokazování v trestním řízení v kontextu práva na spravedlivý proces*. Praha: Leges, 2018, s. 320.

³⁸ ŠÁMAL, Pavel, RŮŽIČKA, Miroslav. In: ŠÁMAL, Pavel a kol. *Trestní řád. Komentář*. 7. vydání. Praha: C. H. Beck, 2013, s. 2005.

³⁹ Nález Ústavního soudu ze dne 3. ledna 2017, sp. zn. III. ÚS 2847/14.

písemností a záznamů uchovávaných v soukromí za použití technických prostředků. Může se jednat buď o utajené fyzické sledování osoby na veřejně přístupných místech, které provádí pověřený policista sám – vnímáním svými smysly, nebo o sledování pomocí technických přístrojů, které neumožňují pořizovat jakékoli záznamy (dalekohledy, noktovizory apod.). V tomto případě se tedy o prostorové odposlechy nejedná. Poznatky získané prostým sledováním budou obvykle sloužit pouze k operativním účelům, ale lze je i důkazně využít prostřednictvím svědecké výpovědi osoby, která sledování prováděla.⁴⁰

1.4.2 Podmínky pro povolení sledování osob a věcí dle § 158d odst. 2 a odst. 3 trestního řádu

Povolení obou těchto typů sledování lze dle ustanovení § 158d odst. 4 TŘ vydat jen na základě písemné žádosti. V případech, kdy je sledováním zasahováno do nedotknutelnosti obydlí, do listovního tajemství nebo jím je zjišťován obsah jiných písemností a záznamů uchovávaných v soukromí, musí být povolení vydáno soudcem. V ostatních případech postačí povolení státního zástupce. Vystane-li potřeba použití těchto operativě pátracích prostředků až po podání obžaloby, bude o takové žádosti v obou případech dle ustanovení § 158f trestního řádu rozhodovat předseda senátu soudu prvního stupně, a to i bez návrhu státního zástupce.

Žádost o povolení musí být vždy odůvodněna podezřením na konkrétní trestnou činnost. V žádosti musí být specifikována právní kvalifikace trestného činu, ze kterého je daná osoba podezřelá, obviněná nebo obžalovaná; a též musí být uvedeno, v jakém jejím konkrétním jednání je tento čin spatřován. Žádost musí obsahovat i údaje o osobách a věcech, které mají být sledovány, jsou-li takové údaje známy.⁴¹ U prostorových odposlechů se jeví být vcelku přirozené, že policejní orgán nemá šanci dopředu odhadnout či ovlivnit, kdo se bude v odposlouchávaném prostoru nacházet. Odposlouchávány tak někdy mohou být i osoby, které v žádosti uvedeny nebyly. S tím, že v některých případech nebude možné s předstihem identifikovat, jaké osoby budou prostorovým odposlechem dotčeny, se ostatně ztotožnil i ESLP.⁴² Návrh de lege ferenda,⁴³ který požaduje předem určit okruh sledovaných osob, považují za

⁴⁰ ŠÁMAL, Pavel, RŮŽIČKA, Miroslav. In: ŠÁMAL, Pavel a kol. *Trestní řád. Komentář*. 7. vydání. Praha: C. H. Beck, 2013, s. 2004-2005.

⁴¹ ŠÁMAL, Pavel, RŮŽIČKA, Miroslav. In: ŠÁMAL, Pavel a kol. *Trestní řád. Komentář*. 7. vydání. Praha: C. H. Beck, 2013, s. 2005.

⁴² Rozsudek ESLP ze dne 27. října 2015, *R. E. proti Spojenému království*, č. 62498/11.

⁴³ JELÍNEK, Jiří. K chybějící právní úpravě tzv. prostorového odposlechu v trestním řádu. *Bulletin advokacie*, 2018, č. 7-8, s. 13.

nereálný, stejně tak požadavek omezení prostorů, ve kterých by bylo možné osoby odposlouchávat (zákazem v poradní místnosti soudu, případně na jiných místech).⁴⁴ Takové omezení by v konečném důsledku mohlo znamenat prakticky vyloučení odposlouchávání některých osob, což by dle mého názoru bylo v naprostém rozporu se zásadou rovnosti.

Jsou-li však údaje známy, musí být v žádosti obsaženy. Například při nasazení odposlechu do bytu podezřelého musí žádost obsahovat dostatečnou specifikaci bytu (patro, dveře, jmenovky). V žádosti musí být doloženo nejen vlastnictví bytu výpisem z katastru nemovitostí, ale i to, že podezřelý byt fakticky užívá (platí elektrickou energii, plyn a vodu; na uvedenou adresu mu chodí pošta do vlastních rukou a podezřelý ji přebírá apod.).

Nad to musí být v žádosti alespoň rámcově uvedeno, jaké informace mají být takovým sledováním získány (např. denní režim sledované osoby; určení místa, kde k páchání trestné činnosti pravděpodobně dochází; zjištění styku sledovaného s jinými osobami včetně určení jejich totožnosti a bydliště; případně další skutečnosti důležité pro trestní řízení). V neposlední řadě musí žádost obsahovat i zdůvodnění, proč si policejní orgán nemůže potřebné informace opatřit jinak. Například proto, že odhalení trestné činnosti spojené s drogami je vzhledem k její povaze obtížné, neboť je prováděna skrytě, dochází ke střídání míst výroby i distribuce, osoby podezřelé odmítají mluvit do telefonu a v hovorech odkazují na schůzky na konkrétních místech, kde dojednávají podrobnosti apod.⁴⁵

U sledování dle § 158d odst. 2 TRŽ žádost o povolení podává policejní orgán státnímu zástupci, který o ní rozhodne a případně vydá písemné povolení. Přestože sledování osob a věcí může být zároveň neodkladným nebo neopakovatelným úkonem, ani v naléhavých případech nelze povolení k němu vydat pouze telefonicky nebo faxem.⁴⁶ Pokud věc nesnese odkladu, lze toto sledování zahájit i bez povolení státního zástupce. Policejní orgán však musí neprodleně požádat státního zástupce o povolení dodatečné, které musí být uděleno nejpozději do 48 hodin. V opačném případě musí policejní orgán tuto činnost neprodleně ukončit, zničit veškeré záznamy, a informace, které se v souvislosti s tímto dozvěděl, nijak nepoužít.

⁴⁴ Tamtéž.

⁴⁵ Rozhovor s policistou ze dne 30. června 2022.

⁴⁶ ŠÁMAL, Pavel, RŮŽIČKA, Miroslav. In: ŠÁMAL, Pavel a kol. *Trestní řád. Komentář*. 7. vydání. Praha: C. H. Beck, 2013, s. 2008.

Otázkou zůstává, kdy věc nesnese odkladu a od kdy se lhůta 48 hodin počítá. Podle Šámalova komentáře věc nesnese odkladu, jestliže hrozí, že v mezidobí ve snaze získat povolení standardní cestou, by byl účel sledování zmařen nebo by se sledování stalo fakticky neuskutečnitelným (např. osoba by odcestovala do zahraničí nebo se skrývala). Ke lhůtě Šámal uvádí, že počíná běžet od okamžiku obdržení žádosti policejního orgánu o povolení.⁴⁷

Naopak Lata se přiklání k názoru, že lhůta počíná běžet již od zahájení zaznamenávání sledování, jehož okamžik je přesně určitelný. Lhůtu považuje za dostatečně dlouhou na to, aby mohla počít běžet již od tohoto okamžiku a nikoli od doručení žádosti. Tento výklad je i dle mého názoru s přihlédnutím k procesní opatrnosti lepší. Jako přílehlavá se mi jeví i Latova argumentace, že pokud by se lhůta počítala od podání žádosti, dalo by se pochybovat, zda žádost byla podána opravdu bezodkladně.⁴⁸

U sledování dle § 158d odst. 3 TŘ žádost o povolení podává pověřený policejní orgán (zpravidla prostřednictvím státního zástupce) nebo přímo státní zástupce. V praxi nejčastěji policejní orgán vypracuje podnět směřující dozorovému státnímu zástupci, který na jeho základě podá žádost soudci.⁴⁹ Tím je současně zajištěn i dozor státního zástupce v přípravném řízení. Příslušný soudce⁵⁰ následně v případě splnění všech podmínek vydá povolení, které by (přestože to není v zákoně výslovně uvedeno) mělo být písemné.⁵¹ Jiný závěr by byl nelogický, neboť i u sledování dle §158d odst. 2 TŘ, kde je do základních práv zasahováno s menší intenzitou, je písemná forma povolení nutná. Tento typ sledování již není možné zahájit bez povolení a dodatečně o něj zažádat, i kdyby věc nesnesla odkladu, což je patrné z ustanovení § 158d odst. 5 trestního řádu. U sledování tohoto typu navíc platí negativní podmínka, že při vstupu do obydli nesmí být provedeny žádné jiné úkony než ty, které směřují k umístění technických prostředků.

⁴⁷ ŠÁMAL, Pavel, RŮŽIČKA, Miroslav. In: ŠÁMAL, Pavel a kol. *Trestní řád. Komentář*. 7. vydání. Praha: C. H. Beck, 2013, s. 2008.

⁴⁸ LATA, Jan. In: DRAŠTÍK, Antonín, FENYK, Jaroslav a kol. *Trestní řád. Komentář*. I. díl. Praha: Wolters Kluwer, 2017, s. 1197.

⁴⁹ Rozhovor s policistou ze dne 30. června 2022.

⁵⁰ Jedná-li se o fázi přípravného řízení, bude to soudce dle ustanovení § 26 odst. 1 TŘ.

⁵¹ LATA, Jan. In: DRAŠTÍK, Antonín, FENYK, Jaroslav a kol. *Trestní řád. Komentář*. I. díl. Praha: Wolters Kluwer, 2017, s. 1195.

Povolení obou těchto typů sledování má formu opatření⁵² a není proti němu přípustný opravný prostředek, rovněž jej není třeba doručovat.⁵³ V obou případech musí být v povolení uvedena doba, po kterou má odposlech trvat, která nesmí být delší než 6 měsíců. Tato doba může být při opakované žádosti prodloužena, vždy na 6 měsíců,⁵⁴ přičemž zákon nezmiňuje, kolikrát lze tuto žádost opakovaně podávat. Vzhledem k tomu, o jak velký zásah do soukromí se jedná, a i vzhledem k povaze operativně pátracích prostředků, mi tato doba připadá nepřiměřeně dlouhá. Porovná-li ji s odposlechy telekomunikačními, kde je doba odposlouchávání stanovena maximálně na 4 měsíce s povinností neustále vyhodnocovat, zda důvody pro povolení odposlechů trvají, vychází z toho úprava sledování osob a věcí poněkud laxněji.

Domnívám se, že i vzhledem k požadavku subsidiarity by se k takovýmto zásahům do soukromí (a tím i základních lidských práv) mělo přistupovat střízlivě a zdrženlivě. Nenapadá mě příliš druhů trestné činnosti, při jejichž sledování by se policejní orgán za půl roku nedozvěděl informace důležité pro trestní řízení, případně informace odůvodňující prodloužení doby trvání odposlechu. Tato situace by možná mohla nastat v případech, kdy je pachatel obeznámen s prací policejního orgánu a s jeho vyšetřovacími metodami, a tomu přizpůsobuje své chování. Potom ale nastává otázka, zdali vůbec bude nějaká doba dostatečně dlouhá pro získání potřebných informací. Navíc jsou tu i praktické důvody pro zkrácení doby trvání odposlechu, zejména životnost baterie v přístroji (není-li možnost odposlech zapojit do sítě) a problematičnost její výměny, a v neposlední řadě skutečnost, že záznamy bude muset někdo poslouchat a vyhodnocovat.

1.4.3 Sledování, při kterém jsou pořizovány zvukové, obrazové nebo jiné záznamy

Jak již bylo uvedeno, při tomto typu sledování jsou pořizovány záznamy pomocí technických zařízení zaznamenávajících průběh sledovacího úkonu a je uskutečňováno na základě povolení státního zástupce.

Z ustanovení §158d odst. 3 TŘ a contrario vyplývá, že při tomto typu sledování nesmí být zasahováno do nedotknutelnosti obydlí, listovního tajemství, ani nesmí být

⁵² V judikatuře NS se lze setkat i s názorem, že se jedná o rozhodnutí sui generis, viz Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 7. června 2017, sp. zn. 6 Tz 3/2017-II.

⁵³ ŠÁMAL, Pavel, RŮŽIČKA, Miroslav. In: ŠÁMAL, Pavel a kol. *Trestní řád. Komentář*. 7. vydání. Praha: C. H. Beck, 2013, s. 2008.

⁵⁴ §158d odst. 4 trestního řádu.

zjišťován obsah písemností a záznamů uchovávaných v soukromí. Osoby tedy musí být odposlouchávány mimo domov, kancelář nebo pracoviště,⁵⁵ hotelový pokoj či jinou místnost nebo prostor, kde požívají vyššího stupně ochrany jejich soukromí.⁵⁶ K tomuto typu odposlechu bude pravděpodobně docházet na veřejných prostranstvích či místech, kde mají osoby mnohem nižší míru soukromí a kde mohou být nějakým způsobem „sledovány“ i jinak, např. bezpečnostními kamerami.⁵⁷ Mezi takové prostory se řadí i např. vnitřní společné části bytového domu (chodba, výtah), které nemusí být v daném případě přístupné široké veřejnosti.⁵⁸

Stálá komise pro kontrolu použití odposlechů a záznamů telekomunikačního provozu, použití sledování osob a věcí a rušení provozu elektronických komunikací⁵⁹ (dále jen „Stálá komise pro kontrolu odposlechů“) uvedla v jednom ze svých usnesení požadavek, aby bylo ze zákona vypuštěno oprávnění státního zástupce udělovat policejnímu orgánu písemné povolení ke sledování osob a věcí dle § 158d odst. 2 TŘ. Tato pravomoc by podle komise měla být svěřena výlučně do rukou soudu.⁶⁰

Shodně i Gřivna a Jelínek navrhuje, aby bylo možné tento typ prostorových odposlechů nařídit pouze soudem,⁶¹ a tím by došlo ke sjednocení povolovacího režimu stejně jako je tomu u odposlechu a záznamu telekomunikačního provozu dle § 88 TŘ a zjišťování údajů o uskutečněném telekomunikačním provozu dle § 88a TŘ.

S tímto požadavkem se nemohu ztotožnit, neboť odlišný povolovací režim v tomto případě nebyl zaveden nahodile a má svůj legitimní důvod. Na místech veřejně přístupných, tedy mimo obydlí či jiných soukromých prostor, kde osoba musí počítat s nižší mírou soukromí a zásah do jejích základních práv a svobod je méně intenzivní, by mělo i nadále postačit povolení státního zástupce. Získání tohoto povolení je pro policejní orgán dostupnější a rychlejší. Ščerbová k tomu uvádí, že potřeba pořádat záznam může vyvstat nečekaně v rámci běžné činnosti policejního orgánu nebo jako

⁵⁵ Rozsudek ESLP ze dne 16. prosince 1992, *Niemietz proti Německu*, č. 13710/88.

⁵⁶ ŠÁMAL, Pavel, RŮŽIČKA, Miroslav. In: ŠÁMAL, Pavel a kol. *Trestní řád. Komentář*. 7. vydání. Praha: C. H. Beck, 2013, s. 1113.

⁵⁷ Rozsudek Vrchního soudu v Olomouci ze dne 17. srpna 2017, sp. zn. 6 To 62/2017.

⁵⁸ Usnesení Ústavního soudu ze dne 25. května 2021, sp. zn. III. ÚS 2548/20.

⁵⁹ Tato komise složená z vybraných poslanců je kontrolním orgánem, který zřídila Poslanecká sněmovna. Viz § 98 odst. 1. zákona č. 273/2008 Sb., o Policii České republiky.

⁶⁰ Usnesení Stálé komise pro kontrolu použití odposlechu a záznamu telekomunikačního provozu, použití sledování osob a věcí a rušení provozu elektronických komunikací ze dne 23. února 2017, č. 25. Dostupné z: <https://www.psp.cz/sqw/text/orig2.sqw?idd=102715&pdf=1>.

⁶¹ GRIVNA, Tomáš. *Zákonnost důkazů získaných sledováním osob a věcí*. In: JELÍNEK, Jiří a kol. *Dokazování v trestním řízení v kontextu práva na spravedlivý proces*. Praha: Leges, 2018, s. 326., JELÍNEK, Jiří. *K chybějící právní úpravě tzv. prostorového odposlechu v trestním řádu*. *Bulletin advokacie*, 2018, č. 7-8, s. 13-19.

gradace prostého sledování. Souhlas státního zástupce (ve většině případů dozorového a tedy znalého všech poměrů) pak může být opatřen v řádu několika málo hodin, na rozdíl od povolení soudce, které se opatřuje v řádu dnů.⁶²

Gřivna argumentuje tím, že prostorové odposlechy nejsou povolovány nezávislým orgánem (soudem), nýbrž státním zástupcem.⁶³

Je tedy nezbytné posoudit, co je to (ne)závislost státního zástupce a proč by v tomto případě měla být nežádoucí. Ústava sice na rozdíl od soudců⁶⁴ nezakotvuje nezávislost státních zástupců, to ale zjevně nevylučuje jistou míru autonomie státních zástupců, kterou ostatně garantuje zákon o státním zastupitelství v ustanovení § 24. Dle mého názoru by nesporná nižší míra nezávislosti státních zástupců, než jaká je dána soudcům, neměla svědčit o tom, že státní zástupce bude o povolování prostorových odposlechů rozhodovat v závislosti na něčí vůli. Obdobně se vyjádřil i Šmelhaus: „*Pokud snad z nezávislosti (ústavně zakotvené) soudce je dovozována závislost státního zástupce, jde nejen o výklad ad absurdum, nýbrž i o výklad, který absolutně neodpovídá (doufám) praxi.*“⁶⁵ Měli bychom tedy vycházet z teze, že přestože je státní zástupce stranou trestního řízení, jistě nemá zájem na tom, aby bylo někomu neopodstatněně zasahováno do jeho základních práv či aby byl někdo nevinny odsouzen a potrestán.

Ačkoli se v podobném duchu jako Gřivna o (ne)závislosti státního zástupce vyjádřil i Ústavní soud ve svém nálezu Pl. ÚS 3/09 týkajícím se nařizování prohlídek jiných prostor a pozemků, ráda bych poukázala na odlišné stanovisko soudců Jana Musila a Michaely Židlické, ve kterém je uvedeno, že: „*Právní status státního zástupce je dostatečně silný k tomu, aby skýtal účinné garance zákonnosti a ústavnosti v případech méně intenzivních zásahů do základních práv a svobod, tj. takových úkonů, jako je třeba prohlídka jiných prostor a pozemků. Požadavky nezávislosti a nestrannosti, charakteristické pro soudce, nejsou u těchto méně intenzivních zásahů nezbytné a jejich nedostatek není na ústavněprávní úrovni důvodem ke zrušení napadeného zákonného ustanovení. Nedostatečnost právní ochrany poskytované*

⁶² ŠČERBOVÁ, Veronika. Zamyšlení nad skutečně aktuálními problémy právní úpravy tzv. prostorových odposlechů. *Státní zastupitelství*, 2019, č. 4, s. 19-25.

⁶³ GŘIVNA, Tomáš. Zákonost důkazů získaných sledováním osob a věcí. In JELÍNEK, Jiří a kol. *Dokazování v trestním řízení v kontextu práva na spravedlivý proces*. Praha: Leges, 2018, s. 326.

⁶⁴ Ústavní zákon České národní rady č. 1/1993 Sb., Ústava České republiky, ve znění pozdějších předpisů, čl. 82.

⁶⁵ ŠMELHAUS, Ondřej. K postavení státního zástupce jiným pohledem. *Státní zastupitelství*. 2006, č. 7 – 8. s. 3.

státním zástupcem nelze dovozovat toliko z toho faktu, že Ústava v článku 80 zařazuje státní zastupitelství mezi orgány moci výkonné. I tyto orgány jsou povinny řídit se Ústavou a zákonem. Navíc je třeba mít na zřeteli, že postavení státního zastupitelství mezi ostatními orgány moci výkonné je velmi specifické a odlišné.“⁶⁶

Ve výše uvedeném nálezu ÚS zdůraznil, že nelze opomíjet skutečnost, že státní zástupce plní v kontradiktorním řízení funkci orgánu veřejné žaloby a je zákonem, jakož i slibem, zavázán k ochraně veřejného zájmu.⁶⁷ Nutno však podotknout, že slibem je zavázán k ochraně veřejného zájmu za současného respektování Ústavy; zákonů; mezinárodních smluv, jimiž je Česká republika vázána; a základních lidských práv a svobod.⁶⁸

V jiném rozhodnutí, kterému se budu podrobněji věnovat v podkapitole 1.4.5, Ústavní soud shledal, že státní zástupce skýtá dostatečné záruky pro to, aby mohl sledování mimo obydlí povolit, když ostatně takové povolení dále podléhá soudní kontrole.⁶⁹ Následnou soudní kontrolu nezávislým a nestranným soudem lze podle ESLP považovat za dostatečnou záruku proti zneužití tohoto institutu i z hlediska evropských standardů.⁷⁰

Z výše uvedených důvodů, jedná-li se o nařizování prostorových odposlechů mimo obydlí, se přikláním k názoru ponechat povolování tohoto typu sledování v kompetenci státního zástupce.

Kompromisní řešení představil ve svém článku Ščerba⁷¹, a to v komparaci se zahraničními právními úpravami. V komparaci s německou právní úpravou uvedl možnost sledování rozdělit na dva typy. Prvním z nich by bylo takové sledování, při němž jsou pořizovány pouze obrazové záznamy a druhým typem to, u něž jsou pořizovány zvukové záznamy, případně obrazovo-zvukové. Německá právní úprava v případě akustického sledování mimo soukromé prostory svěruje povolení k jeho provedení do rukou soudu, avšak v naléhavých případech může vydat příkaz státní zástupce za předpokladu, že bude povolení dodatečně aprobováno ze strany soudu, a to do 3 pracovních dnů.

⁶⁶ Nález Ústavního soudu ze dne 8. října 2010, sp. zn. Pl. ÚS 3/09.

⁶⁷ Tamtéž.

⁶⁸ Zákon č. 283/1993 Sb., o státním zastupitelství, ve znění pozdějších předpisů, § 18 odst. 3.

⁶⁹ Usnesení Ústavního soudu ze dne 8. července 2014, sp. zn. I. ÚS 1983/13.

⁷⁰ Rozsudek ESLP ze dne 12. ledna 2016, *Szabó a Vissy proti Maďarsku*, č. 37138/14.

⁷¹ ŠČERBA, Filip. Pravomoc soudce pro přípravné řízení. *Trestněprávní revue*, 2021, č. 3, s. 125. Článek pojednává o zvažované variantě zavedení institutu soudce pro přípravné řízení v trestním řádu.

Rovněž zmínil i úpravu slovenskou, která sice nerozlišuje mezi akustickým a obrazovým sledováním, ale stejně jako německá právní úprava vyžaduje pro sledování mimo soukromé prostory povolení ze strany soudu. V situacích, kdy hrozí nebezpečí z prodlení a písemný souhlas soudce nelze získat předem, však může takové povolení vydat prokurátor. Toto se pak stane neúčinným, pokud není do 24 hodin potvrzeno soudcem pro přípravné řízení.

Ščerba považuje za smysluplné po vzoru Německa rozdělit sledování na takové, při němž jsou pořizovány pouze obrazové záznamy a to, u něž jsou pořizovány zvukové nebo obrazovo-zvukové záznamy. U sledování s pořizováním obrazových záznamů (avšak nespojeného se zásahem do obydlí), jež představuje mírnější zásah do soukromí, by mělo i nadále postačit povolení státního zástupce. U sledování mimo obydlí, při kterém je zaznamenáván i zvuk, by naopak mělo být vyžadováno povolení ze strany soudu. V naléhavých případech by pak mohlo postačit povolení státního zástupce s nutností dodatečné aprobace ze strany soudu.⁷²

Pokud by ke změně současné právní úpravy sledování dle § 158d odst. 2 TŘ mělo nutně dojít, výše uvedené řešení pokládám za nejvhodnější. Jak jsem již uvedla, považuji státního zástupce za osobu skýtající dostatečné záruky pro to, aby mohla vydat povolení k prostorovému odposlechu mimo obydlí (tedy u méně intenzivního zásahu do základních práv a svobod). Pokud by však došlo k rozdělení sledování na akustické a obrazové s tím, že povolování obrazového sledování by bylo ponecháno ve stávajícím režimu a u akustického sledování by sice rozhodoval soud, ale v naléhavých případech by mohl povolení udělit státní zástupce (s nutností dodatečné aprobace soudu), pak by taková změna právní úpravy nemusela mít nepříznivé následky.

1.4.4 Sledování, při kterém je zasahováno do nedotknutelnosti obydlí

Třetím typem sledování je takové, při němž je zasahováno do nedotknutelnosti obydlí, do listovního tajemství nebo je zjišťován obsah jiných písemností a záznamů uchovávaných v soukromí. S přihlédnutím k vymezení tématu práce se v této podkapitole budu věnovat případu, kdy je sledováním zasahováno do nedotknutelnosti obydlí.

Obydlí definuje trestní zákoník v ustanovení § 133 jako dům, byt nebo jinou prostorou sloužící k bydlení a příslušenství k nim náležející.

⁷² ŠČERBA, Filip. Pravomoc soudce pro přípravné řízení. *Trestněprávní revue*, 2021, č. 3, s. 125.

Šámalův komentář k trestnímu řádu uvádí, že pojem obydlí zahrnuje vše, co člověku slouží k bydlení, přičemž rozhodující je faktický stav, nikoli právní důvod. Může se jednat o bydlení z titulu vlastnictví, nájmu i o bydlení u rodinných příslušníků. Definice domu a bytu zřejmě činit potíže nebude. Pod pojem jiná prostora sloužící k bydlení lze podřadit pokoje na hotelu, ubytovně, vysokoškolských kolejích nebo v domově pro seniory. Příslušenstvím se rozumí například půda, sklep, uzavřený dvůr nebo ohrazená zahrada. Co naopak za obydlí považovat nelze, jsou nebytové prostory jako například kanceláře, učebny, tovární dílny, garáže a skladiště, které slouží k jiným účelům než k bydlení.⁷³

I tato úvaha však byla rozptýlena rozhodnutími ESLP, který pojem obydlí vykládá širěji. V rozsudku ve věci Niemietz proti Německu ESLP uvedl, že pojem „domicile“ je širší než pojem obydlí, a mohou tak pod něj být podřazeny i např. kanceláře osob vykonávajících svobodná povolání. Navíc zdůraznil, že činnost spojená s povoláním nebo obchodem může být vykonávána v soukromém obydlí jednotlivce a naopak činnost, která tuto povahu nemá, může být vykonávána v kanceláři nebo v obchodních místnostech.⁷⁴ V dalších rozhodnutích ESLP podřadil pod pojem obydlí i sídla společností, poboček či provozoven právnických osob⁷⁵ nebo kancelářské prostory.⁷⁶

S tímto širším pojetím obydlí se ztotožnil i Ústavní soud v již zmíněném nálezu Pl. ÚS 3/09, který se sice týkal nařízení prohlídky jiných prostor a pozemků, ale ÚS v něm dospěl ke kurióznímu závěru, že pod ochranu obydlí lze podřadit i kravín, který slouží jako ilegální pěstírna konopí.⁷⁷

1.4.5 Kauza Bereta

Problematickým se jeví posouzení, zda umístění odposlechu do vozidla spadá pod tento typ sledování či podléhá pouze povolení státního zástupce, a není při něm tedy zasahováno do nedotknutelnosti obydlí. Jedná-li se o obytný vůz nebo obytný přívěs sloužící k bydlení, pak lze takové prostory jistě za obydlí považovat. Avšak v souvislosti s medializovanou kauzou Bereta vyvstala otázka, zda pro umístění

⁷³ ŠÁMAL, Pavel, RŮŽIČKA, Miroslav. In: ŠÁMAL, Pavel a kol. *Trestní řád. Komentář*. 7. vydání. Praha: C. H. Beck, 2013, s. 1112-1113.

⁷⁴ Rozsudek ESLP ze dne 16. prosince 1992, *Niemietz proti Německu*, č. 13710/88.

⁷⁵ Rozsudek ESLP ze dne 16. dubna 2002, *Société Colas Est. proti Francii*, č. 37971/97.

⁷⁶ Rozsudek ESLP ze dne 25. února 1993, *Crémieux proti Francii*, č. 1147/85; Rozsudek ESLP ze dne 25. února 1993, *Mialhe proti Francii*, č. 12661/87.

⁷⁷ Nález Ústavního soudu ze dne 8. října 2010, sp. zn. Pl. ÚS 3/09.

odposlechu v osobním automobilu, který k bydlení neslouží, je dostačující postup dle ustanovení §158d odst. 2 TR.

Jako kauza Bereta je označováno probíhající trestní řízení týkající se úniků informací z vyšetřování. Toto řízení se vede mimo jiné proti státní zástupkyni Městského státního zastupitelství v Praze a několika policejním příslušníkům pro trestné činy korupční povahy. Pražská vrchní státní zástupkyně ve věci povolila nasazení prostorových odposlechů do dvou osobních automobilů obviněných, přičemž v jednom z těchto případů byl interiér vozidla na základě opakovaných žádostí odposloucháván po dobu téměř dvou let.⁷⁸

Lata v komentáři uvádí, že prostorem, který může sledovaná osoba legitimně považovat za soukromý, může být vedle kanceláře i automobil.⁷⁹

Obdobně i Draštík v autorském komentáři k rozsudku ESLP ve věci Ben Faiza proti Francii tvrdí, že k umístění odposlechu do vozidla je třeba povolení soudce ve smyslu § 158d odst. 3 trestního řádu.⁸⁰

K tomuto tématu se obšírně vyjádřila i Unie obhájců, která ve svém stanovisku představila jednoznačný názor, že odposlechy ve vozidle by měl vždy povolovat soud, a nikoli státní zástupce a učiní-li tak, pak je třeba takové úkony považovat za nezákonné a důkazy z nich vzešlé za nepřípustné. Přestože je dle Unie zjevné, že automobil v běžném smyslu nelze považovat za obydlí, prakticky každý člověk oprávněně vnímá interiér vozu jako od okolního světa zvukově oddělený, soukromý a uzavřený prostor, do kterého nesmí nikdo bez souhlasu vstoupit.⁸¹

Ústavní soud ve svém usnesení I. ÚS 1983/13 dospěl k závěru, že sledování osobních motorových vozidel pohybujících se na veřejnosti nedosahuje takové intenzity zásahu do soukromí jako je tomu u domovní prohlídky či prohlídky jiných prostor a pozemků a proto požadavek, aby o takovém sledování rovněž rozhodoval soud a nikoli „jen“ státní zástupce, není opodstatněný. Rovněž připomněl, že: „*zásahy soudu do přípravného řízení vždy posilují význam předsoudní fáze trestního řízení*

⁷⁸ HRBÁČEK, Jan. *Jak vznikala kauza Bereta? Policistka z ÚOOZ prozradila, že mají „něco najít“ na žalobkyni Máchovou.* [online] ekonomickydenik.cz, 13. prosince 2021, [cit. 23. července 2022]. Dostupné z: <https://ekonomickydenik.cz/jak-vznikala-kaucha-bereta-policistka-z-uooz-prozradila-ze-maji-neco-najit-na-zalobkyni-machovou/>.

⁷⁹ LATA, Jan. In: DRAŠTÍK, Antonín, FENYK, Jaroslav a kol. *Trestní řád. Komentář. I. díl.* Praha: Wolters Kluwer, 2017, s. 1195.

⁸⁰ Autorský komentář k rozhodnutí ve věci Ben Faiza proti Francii ze dne 8. února 2018, stížnost č. 31446/12, dostupné z <https://sbirka.nsoud.cz/vyber/15541/>.

⁸¹ Stanovisko Unie obhájců ČR ze dne 24. května 2019 k formě povolování sledování osoba a věcí dle § 158d tr. řádu, a to ve formě sledování vnitřních prostor motorového vozidla (prostorový odposlech), č. 4/2019.

a tím i inkviziční povahu trestního procesu (soud si sám pro sebe připravuje proces) a naopak oslabují význam hlavního líčení a obžalovací charakter trestního řízení. Proto mají být aplikovány jen v míře nezbytné a jen tam, kde skutečně dochází k zásahu do základních práv a svobod, jenž vyžaduje tak nestranného posouzení, jež může poskytnout jen nezávislý soud.“⁸²

Na druhou stranu v jiném rozhodnutí Ústavní soud v rámci rozšiřujícího výkladu podřadil osobní automobil pod pojem obydlí. Přestože se nález týkal nařízení prohlídky motorového vozidla, ÚS se v něm vyjádřil k povaze automobilu. Soud v tomto případě uvedl, že dané vozidlo představovalo pro stěžovatele prostor, kde mohl důvodně očekávat soukromí požívající ústavněprávní ochrany.⁸³ V nálezu odkázal i na rozhodnutí, v němž ESLP posoudil prohlídku bytu stěžovatelů a jejich vozidla jako zásah do práva na respektování obydlí.⁸⁴

Dle mého názoru je nepochybné, že automobil v běžném slova smyslu nelze považovat za obydlí. Přestože se jedná o uzavřený prostor, ve kterém člověk může očekávat jistou míru soukromí, pro nasazení prostorového odposlechu v něm by mělo postačit povolení státního zástupce. Primární funkcí vozidla je přeprava osob, případně věcí, a obvykle v něm nedochází k takovým konverzacím a činnostem soukromé povahy jako v obydlí, proto nevidím důvod, aby tento dopravní prostředek požíval stejnou míru ochrany jako domov. Ovšem vzhledem k nejednoznačnosti právní úpravy a značně širokému pojetí obydlí je dle mého názoru pro policejní orgán vhodnější z důvodu procesní opatrnosti opatřit si i na vozidlo povolení soudu. Tento postup je obvykle zvolen i v praxi.⁸⁵

De lege ferenda proto navrhuji, aby bylo legislativně upraveno, zda se vozidlo považuje za soukromý prostor požívající vyššího stupně ochrany, resp. za obydlí ve smyslu ustanovení § 158d odst. 3 TŘ či nikoli. Jsem si vědoma, že argumentem proti takové úpravě by mohla být skutečnost, že ani kancelářské prostory nebo sídla právnických osob nejsou v právní úpravě podrobněji upraveny a jejich podřazení pod ochranu obydlí je dovozováno judikaturou. Nutno však podotknout, že toto široké a stále se rozšiřující pojetí toho, co lze považovat za „domicile“, může v konkrétních případech vést k naprostým absurditám, jako byl již zmíněný případ, kdy byl kravín

⁸² Usnesení Ústavního soudu ze dne 8. července 2014, sp. zn. I. ÚS 1983/13.

⁸³ Nálež Ústavního soudu ze dne 13. října 2016, sp. zn. II. ÚS 1221/16.

⁸⁴ Rozsudek ESLP ze dne 14. ledna 2016, *Maslák a Michálková proti České republice*, č. 52028/13.

⁸⁵ Rozhovor s policistou ze dne 30. června 2022.

(ilegální pěstírna konopí) považován za prostor hodný ochrany nedotknutelnosti obydlí.

1.4.6 Sledování se souhlasem osoby, do jejíchž práv je zasahováno

Dle ustanovení § 158d odst. 6 TŘ lze sledování podléhající povolení státního zástupce i soudce provést bez takového povolení, pokud s tím výslovně (nejlépe písemně) souhlasí ten, do jehož práv a svobod má být sledováním zasahováno. Souhlas uděluje buď osoba, jež má být sledována nebo osoba, která vlastní či oprávněně drží věc, jež má být sledována. Pokud je takový souhlas následně odvolán, sledování se neprodleně zastaví.⁸⁶

Neumím si dost dobře představit situaci, kdy by s takovým sledováním souhlasili všichni zúčastnění. I pokud by policejní orgán získal takový souhlas od určité osoby, není tím zajištěn souhlas druhé či více osob, které s touto osobou přijdou do kontaktu. Tomu odpovídá i četnost využití sledování dle tohoto ustanovení. Policie ČR jej ve svých statistikách za rok 2019 eviduje pouze v 15 případech po celé České republice.⁸⁷ Může však nastat situace, kdy je odposlech umístěn v bytě osoby, jež s jeho umístěním souhlasí, a poté i v případě, kdy do bytu vstoupí jiná osoba, která byt neužívá, nebude tato odposlouchávána nezákonně. Problém může nastat v případech, kdy byt užívá i jiná osoba (rodinný příslušník, spolubydlící), která souhlas neudělila. Ztotožňuji se proto s názorem Laty, že v nejednoznačných případech je jistější získat povolení soudce.⁸⁸

1.5 Vztah prostorového odposlechu a důkazu

Dle ustanovení § 89 odst. 1 TŘ za důkaz může sloužit vše, co může přispět k objasnění věci. Trestní řád nevymezuje důkazy, nýbrž důkazní prostředky, a to demonstrativně v ustanovení § 89 odst. 2 jako výpovědi obviněného a svědků, znalecké posudky, věci a listiny důležité pro trestní řízení a ohledání. Samotný trestní

⁸⁶ ŠÁMAL, Pavel, RŮŽIČKA, Miroslav. In: ŠÁMAL, Pavel a kol. *Trestní řád. Komentář*. 7. vydání. Praha: C. H. Beck, 2013, s. 2009.

⁸⁷ Analýza odposlechů a záznamů telekomunikačního provozu a sledování osob a věcí dle trestního řádu a rušení provozu elektronických komunikací Policií ČR za rok 2019. Policejní prezidium České republiky, 22. června 2020, s. 81.

⁸⁸ LATA, Jan. In: DRAŠTÍK, Antonín, FENYK, Jaroslav a kol. *Trestní řád. Komentář*. I. díl. Praha: Wolters Kluwer, 2017, s. 1197.

řád však důsledně nerozlišuje mezi pojmy důkaz, důkazní prostředek a pramen důkazu.⁸⁹

Důkazní prostředek je nástroj sloužící k tomu, aby mohl orgán činný v trestním řízení dospět k přímému poznatku o předmětu dokazování, tj. k důkazu určité relevantní skutečnosti.⁹⁰ Důkazem se pak rozumí samotná informace plynoucí z procesních úkonů, kterou získává OČTŘ, a která jej přesvědčuje o skutečnosti důležité pro rozhodnutí nebo pro volbu určitého postupu.⁹¹

Otázka, zda lze operativně pátrací prostředky, a tudíž i prostorové odposlechy považovat za důkazní prostředky, je sporná. Část odborné veřejnosti je za důkazní prostředek považuje,⁹² jiní autoři⁹³ tento názor nesdílí, neboť považují důkazní prostředek za zdroj, z něhož OČTŘ důkazy čerpá (např. výslech svědka, provedení listinného důkazu), tedy jakousi formu, jejímž prostřednictvím orgány činné v trestním řízení nabývají určitých poznatků. A tyto požadavky dle nich operativně pátrací prostředky zcela nesplňují.

Přikláním se ke druhému přístupu a mám za to, že prostorový odposlech je spíše způsob, jímž OČTŘ důkazy vyhledává a zajišťuje. Za důkazní prostředek potom považují spíše přehrání vzniklého záznamu z provedeného sledování a za důkaz pak samotný záznam, resp. jeho obsah.

Ustanovení § 158d odst. 7 TŘ počítá s možností užití získaného záznamu ze sledování (zvukového, obrazového nebo jiného) jako důkazu, bude-li k němu připojen protokol s náležitostmi uvedenými v ustanoveních § 55 a § 55a TŘ. Byl-li pořízen zvukový (nebo obrazový) záznam, v protokolu je třeba uvést údaje o čase, místě a způsobu provedení a též specifikaci použitého prostředku.⁹⁴ S přihlédnutím k povaze těchto úkonů a nutnosti zachování jejich utajení protokol nemusí obsahovat totožnost osob, jež sledování prováděly.⁹⁵

Jelínek uvádí, že by dosavadní demonstrativní výčet důkazních prostředků měl být doplněn o důkazní prostředek nový, a to o prostorový odposlech. Navíc se

⁸⁹ PÚRY, František. In: ŠÁMAL, Pavel a kol. *Trestní řád. Komentář*. 7. vydání. Praha: C. H. Beck, 2013, s. 1333.

⁹⁰ PÚRY, František. In: ŠÁMAL, Pavel a kol. *Trestní řád. Komentář*. 7. vydání. Praha: C. H. Beck, 2013, s. 1333.

⁹¹ FENYK, Jaroslav a kol. *Trestní právo procesní*. 7. vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2019, s. 346.

⁹² JELÍNEK, Jiří. K otázkám prostorového odposlechu v trestním řízení a jeho chybějící právní úpravě v českém trestním řádu. In: JELÍNEK, Jiří a kol. *Ochrana základních práv a svobod v trestním řízení*. Praha: Leges, 2020, s. 37.

⁹³ Např. CÍSAŘOVÁ, Dagmar a kol. *Trestní právo procesní*. 5. vydání. Praha: ASPI, 2008, s. 310-311.

⁹⁴ § 55a odst. 2 trestního řádu.

⁹⁵ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 8. června 2011, sp. zn. 5 Tdo 482/2011.

domnívá, že je třeba do budoucna stanovit důkazní prostředky taxativně, aby byl naplněn požadavek zákonnosti a právní jistoty.⁹⁶

Odhlédnu-li od toho, že prostorový odposlech za důkazní prostředek nepovažuji, nemohu souhlasit ani s požadavkem zavedení taxativního výčtu důkazních prostředků. Mám za to, že takovým tempem, jakým jde dopředu technologický pokrok, nejsme schopni právní úpravu měnit a domnívám se, že ani nelze obsáhnout v taxativním výčtu všechny možné způsoby, jak nějakou konkrétní skutečnost prokázat.

V odborných pracích⁹⁷ se často vyskytuje jako argument pro zavedení taxativního výčtu a k vyvrácení obavy o nedostatečnou pružnost právní úpravy vyjádření Repíka, že *„tato obava je však lichá, zkušenosti z praxe ukazují, že zákon se mění rychleji než v praxi po desetiletí používané důkazní prostředky“*. Ráda bych však poukázala na skutečnost, že tento názor Repík vyslovil před čtyřiceti lety, v roce 1982. Tedy přibližně v době sestrojení prvního mobilního telefonu. Od té doby ale věda i technologie značně pokročily a nabraly na nesrovnatelném tempu vývoje. Stačí si například uvědomit, jakou proměnou za posledních 10 let mobilní telefony prošly. To, co by nám před několika lety připadalo technicky nemožné, je dnes zcela běžné (odemykání otiskem prstu, snímkem obličeje; platba přiložením telefonu). Nehledě na to, že i důkazní prostředky, které jsou již po desetiletí známé a užívané (např. provedení pachové zkoušky), v zákoně dosud zmíněny nejsou.

Z výše uvedených důvodů bych ponechala výčet důkazních prostředků demonstrativním. Navíc s přehráním obrazových a zvukových záznamů i s provedením pachové zkoušky v demonstrativním výčtu důkazních prostředků do budoucna počítá návrh na rekodifikaci trestního řádu.⁹⁸

⁹⁶ JELÍNEK, Jiří. K chybějící právní úpravě tzv. prostorového odposlechu v trestním řádu. Bulletin advokacie, 2018, č. 7-8, s. 13-19.

⁹⁷ Např. ZAORALOVÁ, Petra. Procesní použitelnost důkazů v trestním řízení a její meze. Praha: Leges, 2018, s. 29., shodně JELÍNEK, Jiří. K chybějící právní úpravě tzv. prostorového odposlechu v trestním řádu. Bulletin advokacie, 2018, č. 7-8, s. 19.

⁹⁸ Návrh na rekodifikaci trestního řádu, dostupné z: <https://justice.cz/web/msp/rekodifikace-trestniho-prava-procesniho>.

2 Přípustnost použití záznamů získaných prostřednictvím prostorového odposlechu v jiné trestní věci, než ve které byly odposlechy provedeny

Otázka přípustnosti takového použití nebyla praxí dlouho vyřešena. Trestní řád totiž v ustanovení § 158d odst. 10 výslovně zmiňuje možnost užití záznamu a připojeného protokolu pořízených při sledování jako důkazu v jiné trestní věci než je ta, v níž bylo sledování provedeno, pouze u sledování dle odst. 2 ustanovení § 158d TŘ. Tedy pouze u sledování, při kterém jsou sice pořizovány záznamy, ale není při něm zasahováno do nedotknutelnosti obydlí, a to jen za předpokladu, že je v této věci vedeno řízení o úmyslném trestném činu nebo s tím osoba, do jejíchž práv a svobod bylo zasahováno, souhlasí. Naopak použitelnost záznamů získaných při sledování podle odst. 3 ustanovení § 158d TŘ v jiné trestní věci zákon výslovně nezmiňuje.

Přípustnost užití těchto záznamů byla často předmětem neshody jak mezi odbornou veřejností,⁹⁹ tak i mezi samotnými soudy. Nebylo žádnou výjimkou, že v rámci jedné trestní věci soudy různých stupňů rozhodovaly ohledně této přípustnosti odlišně. Některé tyto případy se v rámci této kapitoly pokusím více přiblížit.

Trestní řád v § 158d odst. 10 stanoví, že: „*v jiné trestní věci, než je ta, v níž bylo sledování za podmínek uvedených v odstavci 2 provedeno, lze záznam pořízený při sledování a připojený protokol použít jako důkaz (...).*“ Za použití prostého jazykového výkladu odst. 10 lze dojít k závěru, že u sledování podle § 158d odst. 3 TŘ je takové použití a contrario vyloučeno. Takový závěr by však byl příliš zjednodušený a je třeba si pomoci i jinými metodami výkladu, zejména systematickým a logickým.

2.1 Jízdenková kauza

Jedním z nejznámějších případů, kdy soud záznamy získané sledováním dle § 158d odst. 3 TŘ v jiné trestní věci použít odmítl, je tzv. Jízdenková kauza týkající se údajného tunelování pražského dopravního podniku. Obžaloba v této věci byla

⁹⁹ Příkladem nejednoznačnosti této otázky je i změna názoru Laty v komentáři k trestnímu řádu, srov. LATA, Jan. In: DRAŠTÍK, Antonín, FENYK, Jaroslav a kol. *Trestní řád. Komentář*. I. díl. Praha: Wolters Kluwer, 2017, s. 1199 a LATA, Jan. In: DRAŠTÍK, A., FENYK, J. a kol., *Trestní řád. Komentář*. I. díl. Praha: Wolters Kluwer, 2017 [online databáze], aktualizováno k 22. březnu 2019 [cit. 25. července 2022]. Dostupné z: databáze noveaspi.cz.

postavena z velké části na důkazech získaných prostřednictvím prostorových odposlechů povolených soudem v hotelu Ventana, avšak v jiné trestní věci.¹⁰⁰

V trestním řízení vedeném mimo jiné proti podnikateli Ivo Rittigovi senát Městského soudu v Praze vyslovil názor, že: „*legislativní odkaz na odstavec 2 obsažený v § 158d odst. 10 tr. řádu lze vykládat pouze jako odkaz na sledování povolené státním zástupcem, nikoli jako odkaz na sledování, při kterém mají být pořizovány zvukové, obrazové nebo jiné záznamy.(...) Intenzivnější zásah do Ústavou zaručených práv - nedotknutelnosti obydlí, listovního tajemství a tajemství jiných písemností a záznamů uchovávaných v soukromí i případně do nedotknutelnosti jiných prostor a pozemků, již povoluje soudce podle odstavce třetího, přičemž tento záznam potom nelze v jiné věci, než ve které byl povolen, jako důkaz použít.*“¹⁰¹ Nad to městský soud uvedl, že nemůže čekat, až se daná věc „vyjudikuje“ a musí rozhodnout, a nebude tedy polemizovat se zněním dané normy. Navíc vyslovil, že nemá prostor ani důvod spekulovat nad záměry zákonodárce, který v zákoně upravil pouze využití záznamů získaných na základě povolení státního zástupce, přestože se může domnívat, že tou příčinou může být větší ochrana lidských práv před intenzivnějšími zásahy.¹⁰²

Státní zástupce ve věci navrhol použitelnost takto získaných důkazů na základě ustanovení § 89 odst. 2 TŘ, které stanoví, že za důkaz může sloužit vše, co může přispět k objasnění věci (tzv. generální použitelnost důkazů). Soud se s touto argumentací vypořádal sdělením, že kromě důkazů získaných nezákonným donucením nebo hrozbou takového donucení¹⁰³ (§ 89 odst. 3 TŘ), již zákon neuvádí žádné konkrétní případy nepřípustnosti jednotlivých důkazních prostředků (tzv. vylučovací klauzule) a jejich nepřípustnost je třeba dovodit výkladem jednotlivých ustanovení trestního řádu. Konkrétně odkázal na výklad k ustanovení § 158d odst. 10 TŘ v komentáři k trestnímu řádu, kde Šámal uvádí, že záznam pořizený při sledování osob a věcí a připojený protokol nelze použít v jiné trestní věci

¹⁰⁰ Prostorové odposlechy byly nasazeny na základě povolení soudkyně Okresního soudu v Ostravě ze dne 9. 3. 2012 pro trestné činy korupční povahy na mimo jiné bývalého náměstka Vrchního státního zastupitelství v Praze Libora Grygárka, Romana Janouška a právě i zmiňovaného Ivo Rittiga. Viz HORÁK, Jan. *Odposlechy Rittiga kvůli podezření z korupce, sabotáže a ovládnutí státu byly legální*. [online] zpravy.aktualne.cz, 27. října 2021 [cit. 3. srpna 2022]. Dostupné z: <https://zpravy.aktualne.cz/domaci/rittig-odposlechy-ns/r~869ebace365511ec98380cc47ab5f122/>.

¹⁰¹ Rozsudek Městského soudu v Praze ze dne 17. května 2019, sp. zn. 47 T 7/2017.

¹⁰² Tamtéž.

¹⁰³S výjimkou případu, kdy se takový důkaz použije proti osobě, která takového donucení nebo hrozby donucení použila.

bez splnění podmínek zde uvedených. Hlubší argumentaci soud ve svém rozhodnutí však nenabídl.¹⁰⁴

Ve věci bylo podáno odvolání. Odvolací Vrchní soud v Praze rozsudek Městského soudu v Praze zrušil a vrátil věc soudu k novému projednání. Se závěry městského soudu ohledně prostorových odposlechů se však odvolací soud ztotožnil a doplnil, že rozporuplný výklad ustanovení §158d odst. 10 TŘ může být odstraněn novelizací příslušného ustanovení nebo jednotlícím stanoviskem Nejvyššího soudu. Pokud by tak NS do doby opětovného rozhodnutí v této trestní věci učinil,¹⁰⁵ bude se tím nalézací soud řídit.¹⁰⁶

Městský soud v Praze (vázáno pokynem odvolacího soudu řídit se rozhodnutími Nejvyššího soudu, pokud budou ve věci procesní (ne)použitelnosti resp. (ne)zákonosti zvukových záznamů pořízených na podkladě povoleného sledování osob a věcí dle § 158d odst. 1, 2, 3 TŘ učiněna) v rámci opětovného rozhodování ve věci provedl důkazy jednotlivými zvukovými záznamy z pokoje hotelu Ventana. Přesto však soud obžalované obžaloby zprostil, neboť v žalobním návrhu označený skutek není trestným činem.¹⁰⁷

2.2 Kauza BIS

Zmíněné odposlechy z hotelu Ventana měly sehrát důkazní roli i v tzv. kauze BIS¹⁰⁸ týkající se lobbisty Ivo Rittiga, jeho advokáta Davida Michala a tehdejší vrchní šéfky kabinetu premiéra Petra Nečase, Jany Nečasové (dříve Nagyové). V tomto případě Městský soud v Praze jako soud prvního stupně důkazy získané prostřednictvím sledování dle § 158d odst. 3 TŘ z hotelu Ventana připustil. V odůvodnění se však vůbec nezabýval vypořádáním s možností užití prostorových odposlechů dle odst. 3 v jiné trestní věci. Soud pouze stručně uvedl, že tuto trestní věc nevnímá jako jinou trestní věc ve smyslu ustanovení § 158d odst. 10 trestního řádu, protože sledování bylo v daném případě povoleno pro natolik široký okruh prověřované trestné činnosti skupiny osob s vazbami na jednoho z obžalovaných, Ivo Rittiga, že skutek, který je předmětem daného řízení, lze považovat za výseč prověřované trestné

¹⁰⁴ Rozsudek Městského soudu v Praze ze dne 17. května 2019, sp. zn. 47 T 7/2017.

¹⁰⁵ Nejvyšší soud tak v mezidobí učinil, viz Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 25. srpna 2020, sp. zn. 8 Tdo 647/2020, Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 1. září 2020, sp. zn. 7 Tdo 865/2020. Tato problematika bude podrobněji rozebrána v podkapitole 2.3.

¹⁰⁶ Usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 30. června 2020, sp. zn. 4 To 12/2020.

¹⁰⁷ Rozsudek Městského soudu v Praze ze dne 27. listopadu 2020, sp. zn. 47 T 7/2017.

¹⁰⁸ Tzv. kauza BIS se týkala údajného vyžazení utajované informace, dnes je již pravomocně skončena.

činnosti.¹⁰⁹ To, že tato část byla posléze oddělena a žalována samostatně, podle soudu neznamená, že se jedná o jinou trestní věc.¹¹⁰

Vrchní soud na základě podaného odvolání zrušil rozsudek Městského soudu v Praze a vrátil věc soudu k novému rozhodnutí. Odvolací soud mimo jiné vytkl soudu prvního stupně, že se v odůvodnění dostatečně nevypořádal s tvrzením, že jde o stejnou trestní věc a uložil mu, aby při opětovném rozhodování důkladněji posoudil, zda se jedná o sledování osob a věcí v téže či jiné trestní věci. Nad to uvedl, že se nalézací soud měl pečlivě na podkladě spisového materiálu zabývat otázkou, zda ustanovení § 158d odst. 10 trestního řádu lze užít i v případě sledování podle § 158d odst. 3 trestního řádu.¹¹¹

Ministr spravedlnosti podal proti rozhodnutí vrchního soudu stížnost pro porušení zákona v neprospěch obžalovaných. Ministr ve stížnosti argumentoval tím, že na legislativní odkaz na odst. 2 obsažený v ustanovení §158d odst. 10 TR je třeba hledět jako na odkaz na sledování, při němž mohou být pořizovány zvukové, obrazové a jiné záznamy, nikoli jako na sledování povolované státním zástupcem. A rovněž připomněl tzv. generální použitelnost důkazů.¹¹²

Nejvyšší soud tuto stížnost zamítl.¹¹³ K otázce použitelnosti takových záznamů se vyjádřil (stejně jako před ním vrchní soud v rozhodnutí o odvolání) vcelku nejednoznačně pouhým odkazem na původní verzi Drašíkova komentáře, kde Lata uvádí, že: „značně široká použitelnost záznamu pořízeného při sledování podle odst. 2 kontrastuje s naprostou nepoužitelností záznamu pořízeného při sledování podle odst. 3 v jiné trestní věci, což se jeví být nedůvodně restriktivní, zvláště při vědomí skutečnosti, že jinak přísněji regulovaný odposlech a záznam telekomunikačního provozu podle § 88 a § 88a použitelnost v jiných věcech umožňuje“.¹¹⁴

Po vydání tohoto rozhodnutí však Lata své názory přehodnotil a s přihlédnutím k tzv. generální přípustnosti důkazů znění komentáře k 22. březnu 2019 upravil v tom smyslu, že kdyby se odstavec 10 citovaného ustanovení vztahoval pouze na sledování, jež povoluje státní zástupce, pak by sledování povolované soudcem, při němž se intenzivněji zasahuje do soukromí osob, bylo použitelné bez dalšího omezení

¹⁰⁹ Rozsudek Městského soudu v Praze ze dne 11. listopadu 2019, sp. zn. 1 T 5/2015.

¹¹⁰ Stížnost pro porušení zákona ze dne 2. května 2018, č. j. MSP-744/2017-OJDSPZ/6, s. 6.

¹¹¹ Stížnost pro porušení zákona ze dne 2. května 2018, č. j. MSP-744/2017-OJDSPZ/6, s. 5-6.

¹¹² Stížnost pro porušení zákona ze dne 2. května 2018, č. j. MSP-744/2017-OJDSPZ/6, s. 10.

¹¹³ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 26. září 2018, sp. zn. 3 Tz 8/2018.

¹¹⁴ LATA, Jan. In: DRAŠTÍK, Antonín, FENYK, Jaroslav a kol. *Trestní řád. Komentář*. I. díl. Praha: Wolters Kluwer, 2017, s. 1199.

a upřesňujících podmínek, což se jeví jako nelogické. Lata se domnívá, že odkaz na odstavec 2 v ustanovení § 158d odst. 10 TŘ se vztahuje k pořizování záznamů a takové záznamy jsou za splnění podmínek odst. 10 v jiné trestní věci použitelné bez ohledu na to, zda sledování bylo povoleno státním zástupcem nebo soudcem.¹¹⁵

Nově složený senát Městského soudu v Praze, kterému byla tato věc odvolacím soudem vrácena, se v rozhodnutí zabýval otázkou, zda se jedná o jinou trestní věc či nikoli. Uvedl, že: „*nejde o případ, kdy by se skutečně jednalo o součást původně šetřeného trestního jednání, ale o situaci, kdy se použitím operativní techniky zjistilo, že se jedna ze sledovaných osob s dalšími původně nešetřenými osobami pravděpodobně dopouští i další trestné činnosti*“.¹¹⁶ Senát tedy dospěl k závěru, že odposlechy z hotelu Ventana byly pořizeny v jiné trestní věci. Přesto soud nabyl přesvědčení o procesní použitelnosti takto získaných záznamů. Zdůraznil, že je nesprávné pominout smysl ustanovení a jeho systematické souvislosti a odst. 10 ustanovení § 158d TŘ vykládat čistě gramaticky s tím, že pokud odkazuje na odst. 2, tak a contrario platí, že v jiných případech záznam ze sledování v jiné trestní věci použít nelze. I přes to však soud obžalované zprostil obžaloby.¹¹⁷

2.3 „Přelomová“ rozhodnutí

Přelom v této věci měl nastat dvěma rozhodnutími Nejvyššího soudu. V prvním zásadním usnesení ze dne 25. srpna 2020 NS uvedl, že: „*systematickým a logickým výkladem lze dovodit, že ustanovení § 158d odst. 3 tr. ř. neupravuje zvláštní, speciální institut v podobě sledování uskutečněného na základě předchozího povolení soudce, ale pouze klade náročnější podmínky (a tím zvyšuje standard) na povolovací proces sledování, při kterém mají být pořizovány záznamy ve smyslu § 158d odst. 2 tr. ř. v případech, kdy má být sledováním zasaženo do vyjmenovaných základních lidských práv a svobod (...)*“.¹¹⁸

Ve druhém usnesení ze dne 1. září 2020 NS judikoval, že: „*se ztotožnil se s názorem, že legislativní odkaz na odstavec 2 obsažený v § 158d odst. 10 tr. ř. je třeba vykládat ne jako odkaz na sledování povolené státním zástupcem, ale jako odkaz*

¹¹⁵ LATA, Jan. In: DRAŠTÍK, A., FENYK, J. a kol., Trestní řád. Komentář. I. díl. Praha: Wolters Kluwer, 2017 [online databáze], aktualizováno k 22. březnu 2019 [cit. 30. července 2022]. Dostupné z: databáze noveaspi.cz

¹¹⁶ Rozsudek Městského soudu v Praze ze dne 11. listopadu 2019, sp. zn. 1 T 5/2015.

¹¹⁷ Tamtéž.

¹¹⁸ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 25. srpna 2020, sp. zn. 8 Tdo 647/2020.

na sledování, při kterém mají být pořizovány zvukové, obrazové nebo jiné záznamy. (...) Navíc by představovalo nelogický anachronismus, pokud by jakékoli záznamy ze sledování povoleného soudcem v jiné věci byly důkazně vyloučeny, i když by poskytovaly zásadní důkazní materiál o těch nejzávažnějších zločinech.“¹¹⁹

Tato dvě rozhodnutí, později publikovaná v tzv. zelené sbírce NS,¹²⁰ se ze strany odborné veřejnosti dočkala rozporuplných reakcí. Ve sdělovacích prostředcích vyšlo několik článků, jejichž společným jmenovatelem byl titulek typu „průlomové rozhodnutí“.¹²¹ Několik odborných článků¹²² či vyjádření odborníků¹²³ na toto téma v médiích však vyznívá poněkud střízlivěji a upozorňuje, že až takový zvrat a jistota těmito rozhodnutími nenastaly.

Nejvyšší soud totiž ve svém usnesení poukázal na to, že přípustnost nemůže být absolutní, ale je třeba v každém konkrétním případě přihlédnout i k proporcionalitě. V jednotlivých případech je třeba dbát o vyváženost mezi závažností zásahu do soukromí a závažností trestné činnosti, jež při sledování vyšla najevo a která má být pořizovanými záznamy prokázána. NS uvedl, že: „pokud by v rámci sledování osoby podezřelé ze zvlášť závažné trestné činnosti (například zločinu vraždy) byly pořizeny v jejím bydlišti zvukové a obrazové záznamy, z nichž by vyšlo najevo spáchání nesouvisejícího bagatelního trestného činu (například vyhýbání se plnění vyživovací povinnosti), pak by byl z hlediska proporcionality zřejmě problematický závěr o procesní použitelnosti těchto záznamů jako důkazu v řízení o onom bagatelním trestném činu“.¹²⁴ Tedy ani v případě, že se jedná o závažnou trestnou činnost a sledování ve věci bylo povoleno soudcem, nemůže dle NS zaniknout právo na soukromí dotčené osoby v ostatních oblastech života (chráněné čl. 8 EÚLP, čl. 7 odst. 1 a čl. 10 odst. 2 LZPS) a je nutno vyvažovat v každém konkrétním

¹¹⁹ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 1. září 2020, sp. zn. 7 Tdo 865/2020.

¹²⁰ Jedná se o Sbíрку soudních rozhodnutí a stanovisek.

¹²¹ Např. KOTALÍK, Jakub. VACULÍK, Radim. *Průlomový verdikt: Odposlechy jsou důkaz, i když pocházejí z jiné kauzy*. [online] novinky.cz, 29. září 2020 [cit. 3. srpna 2022]. Dostupné z: <https://www.novinky.cz/domaci/clanek/prulomovy-verdikt-odposlechy-jsou-dukaz-i-kdyz-pochazeji-z-jine-kauzy-40337642>, shodně POKORNÝ, Marek. *Přelomový verdikt. Odposlechy, které při šetření jiných kauz odhalí další trestnou činnost, lze využít jako důkaz*. [online] domaci.hn.cz, 28. září 2020 [cit. 3. srpna 2022]. Dostupné z: <https://domaci.hn.cz/c1-66821800-prelomovy-verdikt-prostorove-odposlechy-ktere-pri-setreni-jinych-kauz-odhali-dalsi-trestnou-cinnost-lze-vyuzit-jako-dukaz>.

¹²² Např. SKALICKÁ, Veronika. *Použitelnost prostorových odposlechlů v jiné trestní věci. Státní zastupitelství*, 2021, č. 1, s. 9.

¹²³ Např. advokáta Tomáše Sokola či advokáta Lukáše Trojana, srov. MALECKÝ, Robert. *Prostorové odposlechy: průlomový verdikt s malou chybou. Není na něm nic moc průlomového*. [online] hlidacipes.org, 2. října 2020 [cit. 3. srpna 2022]. Dostupné z: <https://hlidacipes.org/prostorove-odposlechy-prulomovy-verdikt-s-malou-chybou-neni-na-nem-nic-moc-prulomoveho/>.

¹²⁴ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 1. září 2020, sp. zn. 7 Tdo 865/2020.

případě právo na soukromí na jedné straně a veřejný zájem na objasnění trestné činnosti na straně druhé.¹²⁵

Dle mého názoru požadavek zohlednění proporcionality v každém jednotlivém případě vytváří prostor pro zpochybnění obecné přípustnosti použití záznamů ze sledování dle § 158d odst. 3 v jiné trestní věci. Považovala bych za vhodnější řešení, kdyby přípustnost těchto záznamů byla zakotvena legislativně. Tím by se do budoucna předešlo dohadům o tom, zda je nějaká trestná činnost bagatelní či nikoli. Věřím, že se mohou vyskytnout případy, kdy nově najevo vzešlá trestná činnost nebude tak jednoznačně bagatelní jako uvedené vyhýbání se plnění vyživovací povinnosti. Nehledě na to, že i tato trestná činnost nemusí být v určitých rodinách s horšími socioekonomickými poměry bagatelní.

Pokud je záznam získaný sledováním dle § 158d odst. 2 TŘ v jiné trestní věci obecně přípustný, nevidím důvod, proč by záznam získaný sledováním dle § 158d odst. 3 TŘ být přípustný neměl. I pokud bych měla přistoupit na to, že rozdíl mezi těmito typy sledování spočívá v tom, kdo je povoluje, záznamy ze sledování povoleného soudcem by měly být tím spíše v jiné trestní věci použitelné, když takové sledování bylo podrobeno té nejpřísnější předběžné kontrole nezávislým a nestranným orgánem.

Dle mého názoru by si tato problematika zasloužila legislativní změnu. O přípustnosti použití záznamů ze sledování osob a věcí dle § 158d odst. 3 TŘ v jiné trestní věci byla napsána spousta odborných článků, vydáno mnoho protichůdných soudních rozhodnutí. A i po zveřejnění dvou sjednocujících usnesení Nejvyššího soudu v tzv. zelené sbírce není dle mého názoru otázka takové přípustnosti postavena zcela najisto. Řešení je zdánlivě jednoduché. Znění odst. 10 ustanovení § 158d TŘ upravit následovně: „*V jiné trestní věci, než je ta, v níž bylo sledování podle odstavců 2 nebo 3 provedeno, lze záznam pořízený při sledování a připojený protokol použít jako důkaz jen tehdy, je-li i v této věci vedeno řízení o úmyslném trestném činu nebo souhlasí-li s tím osoba, do jejíž práv a svobod bylo sledováním zasahováno.*“ A vleklé spory by tím byly vyřešeny, nemuselo by se spekulovat o bagatelnosti nově najevo vzešlých trestných činů.

¹²⁵ Tamtéž.

3 Některé další důvody nejednotné rozhodovací činnosti soudů

Situace, kdy prostorový odposlech byl proveden v jiné trestní věci a z tohoto důvodu byl poté pořízený záznam jako důkaz v řízení odmítnut, však není jediným typem případů, kdy soudy různých stupňů rozhodovaly v téže věci ohledně přípustnosti užití záznamů jako důkazu odlišně. Některé další důvody nejednotné rozhodovací činnosti soudů v oblasti přípustnosti použití záznamů ze sledování jako důkazu budou předmětem této kapitoly.

3.1 Kauza Rath

Jedním z nejtypičtějšých případů rozdílné rozhodovací činnosti soudů je mediálně známá korupční kauza týkající se bývalého hejtmana Středočeského kraje a exposlance MUDr. Davida Ratha, který byl zatčen s krabicí od vína, v níž se nacházelo sedm milionů korun.¹²⁶ Městský soud v Praze, který ve věci rozhodoval v prvním stupni, Ratha a další obžalované odsoudil mimo jiné i na základě důkazů získaných prostorovými odposlechy nasazenými v prostorách rodinného domu a kanceláří podle ustanovení 158d odst. 3 TR.¹²⁷

Odvolací Vrchní soud v Praze rozsudky krajského soudu zrušil a konstatoval, že žádosti o povolení prostorových odposlechů, resp. podněty k nim obsahovaly pouze obecná tvrzení o tom, že se jedná o závažnou trestnou činnost, již lze těžko odhalit a nebyla dostatečně odůvodněna potřeba použití technických prostředků, jimiž se zasahuje do obydlí. Dle odvolacího soudu nebylo podrobně vysvětleno, proč nelze potřebné informace získat jiným způsobem. Tvrzení, že sledovaného účelu nelze dosáhnout jinak, bylo opřeno pouze o obecné sdělení, že podezřelí jednají obezřetně a navíc mají zkušenosti s trestním řízením, tudíž lze předpokládat, že i s běžnými operativně pátracími metodami policie. K poslednímu z uvedených tvrzení soud dodal, že nikdo z obžalovaných až na jednoho, který byl odsouzen pro trestnou činnost zcela odlišného charakteru a závažnosti, v minulosti trestán nebyl.

¹²⁶ LANGER, Jan. „*To je zajímavé, reagoval při zatčení vylekaný Rath na peníze v krabici.* [online] ct24.ceskatelevize.cz, 29. srpna 2013 [cit. 8. srpna 2022]. Dostupné z: <https://ct24.ceskatelevize.cz/domaci/1078416-je-zajimave-reagoval-pri-zatceni-vylekany-rath-na-penize-v-krabici>.

¹²⁷ Rozsudek Krajského soudu v Praze ze dne 7. dubna. 2015, č. j. 4 T 21/2013 – 31079, rozsudek Krajského soudu v Praze ze dne 23. července 2015, č. j. 4 T 5/2015 – 31598.

Odvolací soud shrnul, že žádosti dle 158d odst. 4 TŘ podané v tomto případě byly natolik obecné a navíc obsahující nepravdivé informace, že nespĺňovaly zákonem požadované náležitosti. Podle odvolacího soudu Okresní soud v Ústí nad Labem do povolení prostorových odposlechů pouze bez dalšího převzal tvrzení uvedená v žádostech, aniž by je přezkoumal nebo si vyžádal další dokumenty od státního zástupce či policejního orgánu. Proto vrchní soud uzavřel, že poznatky získané sledováním osob a věcí v tomto případě v důsledku vadné procedury nelze použít jako důkazy v trestním řízení.¹²⁸

Proti rozhodnutí vrchního soudu podal ministr spravedlnosti stížnost pro porušení zákona. V ní namítal mimo jiné i nesprávnost závěrů vrchního soudu o údajných procesních pochybeních týkajících se povolení sledování osob a věcí a žádostí k nim. Dále ministr uvedl, že povolení ke sledování dle § 158d odst. 3 TŘ byla vydávána pro prostory, kde docházelo k uzavřeným schůzkám mezi podezřelými. Na těchto schůzkách podezřelí plánovali páchaní závažné hospodářské trestné činnosti a z logiky věci neměl policejní orgán možnost opatřit si potřebné informace jinak, např. výslechem svědků, když jedinými „svědky“ těchto jednání byli toliko podezřelí.¹²⁹

Nad to ministr s odkazem na dřívější judikaturu Nejvyššího soudu¹³⁰ upozornil, že na počátku každého přípravného řízení (zejména ve věcech tzv. závažné hospodářské kriminality) je prokázaných skutečností minimum, přičemž běžně používané vyšetřovací metody v takových případech nejsou dostačující. Vyjádřil se i k závěrům ohledně namítané nezákonnosti a obecnosti povolení, jež považuje za rozporné jak s dosavadní judikaturou Nejvyššího soudu, tak i s objektivní realitou. Vyjádření, že podezřelí mohou být obeznámeni s vyšetřovacími metodami používanými policejním orgánem, podle něj nelze ztotožňovat s tvrzením, že byli dříve pravomocně odsouzeni, neboť takové zkušenosti mohou být i zprostředkované. K výhradám vrchního soudu ohledně toho, že Okresní soud v Ústí nad Labem bez vyžádání si dalších dokumentů a podkladů pouze převzal argumentaci státního zástupce, ministr uvedl, že za předpokladu, že se soud s touto argumentací ztotožnil, již není třeba uměle vytvářet argumentaci stylisticky či obsahově jinou a veškeré

¹²⁸ Usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 17. října 2016, sp. zn. 6To 106/2015.

¹²⁹ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 7. června 2017, sp. zn. 6 Tz 3/2017-II.

¹³⁰ Srov. Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 10. listopadu 2015, sp. zn. 4 Pzo 3/2014, Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 31. března 2015, sp. zn. 4 Pzo 4/2014.

potřebné dokumenty byly obsaženy ve spisovém materiálu, který byl celý soudu předán. Ministr spravedlnosti část týkající se prostorových odposlechnů ve své stížnosti uzavřel s tím, že zákonné požadavky pro vydání povolení ke sledování byly naplněny, žádosti o povolení neobsahovaly nepravdivé údaje a požadavky na ještě větší konkretizaci jejich odůvodnění považuje za nesplnitelné. Usnesení vrchního soudu v této věci označil za rozporné se zásadou předvídatelnosti soudního rozhodování, resp. se zákazem vydání překvapivého rozhodnutí.¹³¹

Nejvyšší soud se předmětnou stížností pro porušení zákona zabýval ve svém usnesení 6 Tz 3/2017. V něm uvedl, že přestože zásah prostorového odposlechu do soukromí je mnohdy intenzivnější než u odposlechu a záznamu telekomunikačního provozu, lze konstatovat, že na odůvodnění žádostí o povolení i samotných povolení prostorových odposlechnů jsou kladeny nižší nároky.¹³²

K požadavkům na odůvodnění povolení ke sledování osob a věcí, respektive k hodnocení zákonnosti těchto úkonů a důkazů získaných jejich prostřednictvím, Nejvyšší soud připomněl, že kontinentální trestní řízení vychází z formálně-materiální povahy důkazu. K vyloučení důkazu by tedy měly vést pouze takové vady provedení sledování, které porušují právo na spravedlivý proces, neboť zásada volného hodnocení důkazů vyžaduje, aby bylo k vadám řízení přistupováno diferenciovaně - materiálně. Přestože trestní řád stanoví pro některé důkazy zvláštní podmínky jejich opatřování a provádění, nestanovuje zpravidla jako důsledek jejich nesplnění neplatnost nebo neúčinnost takového důkazu. A dále NS poukázal na to, že doktrína zmiňuje, že případné neúplné či nedostatečné odůvodnění povolení ke sledování osob a věcí, které neobsahuje dostatečně podrobně všechny požadavky uvedené v § 158d odst. 4 TŘ, nemusí samo o sobě založit nepoužitelnost odposlechnů a záznamů opatřených na jejich podkladě, pokud je zjevné, že v dané věci byly splněny materiální podmínky pro jejich vydání.

NS dále v podrobné argumentaci odkázal na judikaturu Nejvyššího i Ústavního soudu týkající se domovních prohlídek a odposlechnů a záznamů telekomunikačního provozu, neboť příkazy k nim lze s povolením k prostorovému odposlechu do velké míry srovnat, jelikož se v obou případech jedná o rozhodnutí sui generis, v jejichž důsledku je zasahováno do základních lidských práv a svobod.¹³³

¹³¹ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 7. června 2017, sp. zn. 6 Tz 3/2017-II.

¹³² Tamtéž.

¹³³ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 7. června 2017, sp. zn. 6 Tz 3/2017-II.

Nejvyšší soud se důkladněji věnoval i neodkladnosti úkonů, jež byla v jednotlivých povoleních ke sledování tvrzena, přičemž odkázal na usnesení Ústavního soudu III. ÚS 231/05, ve kterém se ÚS vyjádřil ke zdůvodnění úsudku o neodkladnosti úkonu tak, že toto odůvodnění sice zajišťuje transparentnost i kontrolovatelnost procesními stranami, ale nelze na něj klást přehnané nároky. Posouzení neodkladnosti je dle Ústavního soudu silně ovlivněno okolnostmi případu a informace o jejích důvodech se často nevyskytují pouze v důkazních materiálech, ale mohou plynout i z různých jiných a neformálních zdrojů, jako třeba z policejní evidence, výsledků operativně pátrací činnosti, z chování obviněného během vyšetřování apod. Nadměrné formalizování této počáteční fáze by v důsledku mohlo vést až ke zmaření trestního řízení.¹³⁴ V tomto usnesení ÚS shrnul, že: *„absence podrobného zdůvodnění sama o sobě nezpůsobuje automaticky důkazní neúčinnost takového úkonu, jestliže při následné kontrole a po zvážení všech souvislostí lze konstatovat, že věcné důvody pro neodkladnost úkonu byly splněny“*.¹³⁵

Lze shrnout, že Nejvyšší soud dal ministru spravedlnosti za pravdu a v předmětných žádostech o povolení ani v samotných povoleních ke sledování osob a věcí nedostatky neshledal. Důkazy získané prostřednictvím prostorových odposlechů v tomto případě nepovažuje za nezákonné. Přístup vrchního soudu v dané věci označil za formalistický. NS ve věci rozhodl tzv. akademickým výrokem, že byl porušen zákon, neboť stížnost byla podána v neprospěch obviněných.

Ve věci bylo podáno také dovolání k Nejvyššímu soudu. Nejvyšší soud ve svém usnesení,¹³⁶ jímž o tomto mimořádném opravném prostředku rozhodoval, uvedl, že není třeba přehlížet či negovat názor Nejvyšším soudem již dříve vyslovený.¹³⁷ A sledování osob a věcí v tomto případě provedené shledává zcela v souladu se zákonem.

¹³⁴ Usnesení Ústavního soudu ze dne 15. března 2006, sp. zn. III. ÚS 231/05.

¹³⁵ Tamtéž.

¹³⁶ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 2. března 2021, sp. zn. 6 Tdo 360/2020.

¹³⁷ Ve výše citovaném usnesení 6 Tz 3/2017-II, jímž rozhodoval o stížnosti pro porušení zákona.

4 Zásah do soukromí osob (ne)participujících na trestní věci

Prostorové odposlechy představují efektivní a účinný nástroj pro získávání informací o závažných druzích trestné činnosti a v trestním řízení mají své nezastupitelné místo. Zároveň ale zasahují do soukromí osob, které se na trestné činnosti podílejí i jednotlivců, kteří s trestnou činností nemají nic společného (např. rodinní příslušníci, kolegové atd.). Nicméně někdy se takový zásah jeví jako nutný. Je třeba se vypořádat s kolizí dvou protichůdných a velmi významných zájmů, kterými jsou na jedné straně zájem na ochraně základních práv a svobod jednotlivců, na druhé straně pak veřejný zájem na ochraně společnosti dosahovaný prostřednictvím odhalení pachatelů trestné činnosti a jejich potrestání.

Zásah do soukromí nastává v případě sledování v různé intenzitě, v závislosti na jeho typu. Například samotný odst. 3 ustanovení § 158d TŘ předpokládá zásah do nedotknutelnosti obydlí, do listovního tajemství nebo zjišťování obsahu jiných písemností a záznamů uchovávaných v soukromí za použití technických prostředků.

4.1 Soukromí

Právo na soukromí, respektive právo na soukromý život, které je pojmem širším, je základním lidským právem chráněným předpisy nejvyšší právní síly, a to jak na vnitrostátní úrovni,¹³⁸ tak i evropské¹³⁹ a mezinárodní.¹⁴⁰ O přesnou definici pojmu soukromí je velmi těžké se pokoušet, neboť se jedná o pojem tak široký, že se to vyčerpávajícím způsobem nepovedlo ani řadě odborníků.

V jednom ze zásadních judikátů v této věci Ústavní soud dovodil, že: „*právo na ochranu osobního soukromí lze vymezit jako právo fyzické osoby rozhodnout podle vlastního uvážení zda, popř. v jakém rozsahu a jakým způsobem mají být skutečnosti jejího osobního soukromí zpřístupněny jiným (pozitivní složka práva) a zároveň se bránit (vzepřít) proti neoprávněným zásahům do této sféry ze strany jiných osob s rovným právním postavením (negativní složka práva). Přílišná akcentace pozitivní*

¹³⁸ Usnesení předsednictva České národní rady č. 2/1993 Sb., o vyhlášení Listiny základních práv a svobod jako součástí ústavního pořádku České republiky, ve znění pozdějších předpisů.

¹³⁹ Sdělení federálního ministerstva zahraničních věcí č. 209/1992 Sb., Úmluva o ochraně lidských práv a základních svobod a Protokolů na tuto Úmluvu navazujících, ve znění pozdějších předpisů.

¹⁴⁰ Vyhláška ministra zahraničních věcí č. 120/1976 Sb., o Mezinárodním paktu o občanských a politických právech a Mezinárodním paktu o hospodářských, sociálních a kulturních právech, ve znění pozdějších předpisů.

složky práva na ochranu soukromého života vede k neadekvátnímu zúžení ochrany pouze na to, aby skutečnosti soukromého života fyzické osoby nebyly zpřístupňovány veřejnosti bez jejího souhlasu či bez důvodu uznávaného zákonem, a tak nebyla narušována integrita vnitřní sféry, která je pro příznivý rozvoj osobnosti nezbytná.“¹⁴¹ Ústavní soud toto zúžené pojetí nesdílí, neboť dle něj respektování soukromého života musí zahrnovat do určité míry i právo na vytváření a rozvíjení vztahů s dalšími lidskými bytostmi.¹⁴²

Rovněž i ESLP se v podobném duchu vyjádřil v rozhodnutí ve věci Niemietz proti Německu, kde uvedl, že: „soud nepokládá za možné ani nutné pokusit se o vyčerpávající definici pojmu ‚soukromý život‘. Bylo by příliš restriktivní limitovat tento pojem na ‚vnitřní kruh‘, v němž může jedinec žít svůj vlastní osobní život podle svých představ a úplně z něho vyloučit svět nezahrnutý do tohoto kruhu. Respektování soukromého života musí rovněž zahrnovat do určité míry i právo vytvářet a rozvíjet vztahy s ostatními lidskými bytostmi.“¹⁴³

To, co je obecně společností považováno za soukromí, navíc není rigidní. Soukromí je proměnlivé jak místně (stále větší přesun soukromého života do online prostoru), tak i v čase.¹⁴⁴ Proto by v dotváření výkladu tohoto pojmu měla hrát velkou roli především judikatura vyšších soudů. Právo na ochranu soukromí však není absolutní a lze ho v zákonem stanovených případech omezit, například právě prostorovými odposlechy.

4.1.1 Ochrana soukromí podle LZPS

Právní úprava soukromí je na vnitrostátní úrovni obsažena v Listině základních práv a svobod a kromě toho, že je značně roztržštěna v několika člancích, ji ani nelze považovat za komplexní.¹⁴⁵ Z jednotlivých článků ochranu soukromí v širším smyslu garantuje čl. 7 Listiny, který říká, že nedotknutelnost osoby a jejího soukromí je zaručena a omezena může být jen v zákonem stanovených případech.¹⁴⁶ Dále je

¹⁴¹ Nález Ústavního soudu ze dne 1. března 2000, sp. zn. II. ÚS 517/99.

¹⁴² Tamtéž.

¹⁴³ Rozsudek ESLP ze dne 16. prosince 1992, Niemietz proti Německu, č. 13710/88.

¹⁴⁴ KOKEŠ, Marian. Čl. 10 [Právo na soukromý a rodinný život; právo na informační sebeurčení]. In: HUSSEINI, Faisal a kol. *Listina základních práv a svobod. Komentář*. 1. vydání (1. aktualizace). Praha: C. H. Beck, 2021, marg. č. 2, 5.

¹⁴⁵ KOKEŠ, Marian. Čl. 10 [Právo na soukromý a rodinný život; právo na informační sebeurčení]. In: HUSSEINI, Faisal a kol. *Listina základních práv a svobod*. 1. vydání (1. aktualizace). Praha: C. H. Beck, 2021, marg. č. 13.

¹⁴⁶ Usnesení předsednictva České národní rady č. 2/1993 Sb., o vyhlášení Listiny základních práv a svobod jako součástí ústavního pořádku České republiky, ve znění pozdějších předpisů.

požadavek ochrany soukromí vyjádřen v čl. 10 odst. 2 LZPS: „každý má právo na ochranu před neoprávněným zasahováním do soukromého a rodinného života“.¹⁴⁷ Ale i na jiných místech.¹⁴⁸ Na rozdíl od právní úpravy soukromí obsažené v Úmluvě či v jiných člancích Listiny,¹⁴⁹ článek 10 Listiny neobsahuje žádné konkrétní případy, kdy je možno do soukromí zasáhnout. Neexistuje žádná limitační klauzule, která by vyjmenovávala veřejné statky (např. veřejný pořádek, bezpečnost atd.), za účelem jejichž ochrany by bylo možné právo na soukromí omezit. Právo na soukromí, resp. na soukromý život je koncipováno jako omezitelné pouze za účelem ochrany tzv. ústavně imanentních statků. Což znamená, že jej lze omezit v případech plynoucích z ústavního pořádku samotného (k ochraně jiných základních práv, ústavních hodnot atd.).¹⁵⁰

Sledováním osob a věcí a jeho zásahem do soukromí se zabýval Ústavní soud ve svém usnesení IV. ÚS 662/17, kde uvedl, že: „*Operativně pátracími prostředky dle § 158b a násl. tr. řádu dochází k zásahu do práva na respektování soukromého a rodinného života, jakož i do práva na ochranu soukromí v tzv. prostorové dimenzi. Děje se tak však toliko a výlučně v zájmu ochrany demokratické společnosti jako takové, případně v zájmu ústavně zaručených základních práv a svobod jiných a výhradně na základě zákona (...). Mezi takové zájmy zajiště spadá i nezbytnost daná obecným zájmem na ochraně společnosti před trestnými činy a dále tím, aby takové činy byly zjištěny a jejich pachatelé spravedlivě potrestáni. (...) Garance ochrany dotčených základních práv, resp. požadavek jejich šetření ze strany orgánů činných v trestním řízení a zasahování pouze v odůvodněných případech, na základě zákona a v nezbytné míře (...), je v případě institutu sledování osob a věcí dle § 158d tr. řádu zajištěna stanovením podmínek jeho využití.*“¹⁵¹

Pro posouzení zásahu do základního práva užívá Ústavní soud třístupňový test proporcionality, ve kterém posuzuje vhodnost, potřebnost a přiměřenost.¹⁵²

¹⁴⁷ Tamtéž.

¹⁴⁸ Např. články 12 a 13 LZPS.

¹⁴⁹ Např. v čl. 12.

¹⁵⁰ KOKEŠ, Marian. Čl. 10 [Právo na soukromý a rodinný život; právo na informační sebeurčení]. In: HUSSEINI, Faisal a kol. *Listina základních práv a svobod*. 1. vydání (1. aktualizace). Praha: C. H. Beck, 2021, marg. č. 18.

¹⁵¹ Usnesení Ústavního soudu ze dne 20. února 2018, sp. zn. IV. ÚS 662/17.

¹⁵² Nález Ústavního soudu ze dne 12. října 1994, sp. zn. Pl. ÚS 4/94.

4.1.2 Ochrana soukromí podle EÚLP

Požadavek ochrany soukromí je vyjádřen v čl. 8 odst. 1 Úmluvy, který říká, že: „každý má právo na respektování svého soukromého a rodinného života, obydli a korespondence“. Nad to odst. 2 uvedeného článku upřesňuje podmínky, za kterých lze do soukromí zasahovat, a to pouze v zájmu národní a veřejné bezpečnosti, hospodářského blahobytu země, předcházení nepokojům a zločinnosti, ochrany zdraví nebo morálky nebo ochrany práv a svobod jiných. Zároveň zásah musí být v souladu se zákonem a nezbytný v demokratické společnosti.¹⁵³

ESLP posuzuje porušení čl. 8 Úmluvy podle:

1. Zásady legality

Test legality se skládá z následujících kroků:

- zásah musí mít zákonný podklad ve vnitrostátním právu, což dle ESLP znamená nejen v právních předpisech, ale i v judikatuře;¹⁵⁴
- zákonný podklad ve vnitrostátním právu musí být přístupný;¹⁵⁵
- zákonný podklad musí být předvídatelný a v souladu s vládou práva;
- požadavek na dostatečné záruky před svévolnou aplikací práva.¹⁵⁶

2. Zásady proporcionality, která v sobě zahrnuje:

- zhodnocení legitimacy cíle sledovaného zásahem do práva;
- nezbytnost zásahu do práva v demokratické společnosti.¹⁵⁷

¹⁵³ Sdělení federálního ministerstva zahraničních věcí č. 209/1992 Sb., Úmluva o ochraně lidských práv a základních svobod a Protokolů na tuto Úmluvu navazujících, ve znění pozdějších předpisů.

¹⁵⁴ Rozsudek ESLP ze dne 8. února 2018, *Ben Faiza proti Francii*, č. 31446/12.

¹⁵⁵ Splněno publikováním ve Sbírce zákonů.

¹⁵⁶ Zde ESLP podotýká, že požadavek předvídatelnosti nelze v kontextu tajného sledování osob vykládat stejně jako v jiných oblastech. Jednotlivci by neměli předvídat, kdy je pravděpodobné, že mohou být orgány veřejné moci sledováni, aby tomu mohli přizpůsobit své chování. Přesto zákon musí poskytovat záruky proti svévolnému zasahování do základních práv a stěžovatelé by měli mít představu o okolnostech a podmínkách, za jakých jsou veřejné orgány oprávněny je tajně sledovat. Viz Rozsudek ESLP ze dne 4. prosince 2015, *Roman Zakharov proti Rusku*, č. 47143/06.

¹⁵⁷ Rozsudek ESLP ze dne 2. září 2010, *Uzun proti Německu*, č. 35623/05.

ESLP se v několika svých rozhodnutích věnoval minimálním zárukám, které by měly být ve vnitrostátní právní úpravě zahrnuty, aby nedošlo ke zneužití sledování provádějícími orgány. Například ve svém rozhodnutí ve věci Szabó a Vissy proti Maďarsku uvedl konkrétně tyto požadavky na zákonnou úpravu:

- určení povahy trestných činů, ve vztahu k nimž lze tajné sledování nařídit;
- vymezení kategorie osob, které mohou být opatřením vystaveny;
- stanovení doby trvání opatření;
- úprava postupu, jímž se lze domoci přezkumu zákonnosti použití opatření a uchování pořízených záznamů;
- stanovení podmínek, za kterých lze zjištěné okolnosti sdělit třetím osobám;
- zakotvení postupu, jímž se lze domoci odstranění nebo zničení záznamů.¹⁵⁸

Za jeden z nejdůležitějších mechanismů proti zneužití odposlechů ESLP dlouhodobě označuje následnou možnost kontroly prováděných úkonů ze strany soudu. Obecně Úmluva nepřipouští tzv. *actio popularis*, tedy přezkum právní úpravy, jež nebyla v konkrétním případě použita.¹⁵⁹ V rozhodnutí ve věci *Klass a ostatní proti Německu* však ESLP uvedl, že jednotlivec může podat stížnost proti státu a tvrdit porušení čl. 8 Úmluvy již z důvodu prosté existence zákonné úpravy umožňující tajné sledování, aniž by prokázal, že vůči němu byla skutečně uplatněna.¹⁶⁰ V opačném případě by byly dotčené osoby *de facto* zbaveny ochrany práv dle čl. 8 Úmluvy jen kvůli tomu, že jsou porušována prostřednictvím utajovaných metod práce, o jejichž existenci nemají šanci se dozvědět.¹⁶¹ V rozhodnutí ve věci *Kennedy proti Spojenému království* pak ESLP upřesnil, že při posouzení, zda si stěžovatel může nárokovat postavení oběti, je třeba přihlédnout i k míře rizika, že na něho byla utajovaná opatření použita a k dostupnosti prostředků nápravy na vnitrostátní úrovni.¹⁶²

¹⁵⁸ Rozsudek ESLP ze dne 12. ledna 2016, *Szabó a Vissy proti Maďarsku*, č. 37138/14.

¹⁵⁹ Rozsudek ESLP ze dne 04. prosince 2015, *Roman Zakharov proti Rusku*, č. 47143/06.

¹⁶⁰ Rozsudek ESLP ze dne 6. září 1978, *Klass a ostatní proti Německu*, č. 5029/71.

¹⁶¹ Rozsudek ESLP ze dne 18. května 2010, *Kennedy proti Spojenému království*, č. 26839/05.

¹⁶² Tamtéž.

4.2 Problematické aspekty prostorových odposlechů v souvislosti se soukromím

4.2.1 Doba trvání odposlechu a povinnost průběžně vyhodnocovat, zda důvody pro nařízení trvají

Jak již bylo popsáno výše, zákon umožňuje povolit sledování osob a věcí dle § 158d odst. 2 a odst. 3 TŘ až na 6 měsíců. Na základě nové žádosti navíc může ten, kdo sledování povolil, tuto dobu znovu písemně prodloužit. A to opět na dobu nejvýše 6 měsíců. V podkapitole 1.4.2 jsem uvedla, že tuto dobu považuji za nepřiměřeně dlouhou. Vezmu-li navíc v potaz skutečnost, že zákon nevyžaduje, aby policejní orgán průběžně vyhodnocoval, zda důvody pro nařízení prostorového odposlechu trvají, pak mám za to, že současná právní úprava může připouštět nepřiměřený zásah do základních práv a svobod.

Jako protiargument by se dalo uvést, že policejní orgán v případě, že důvodnost sledování pomine, pravděpodobně sám takové sledování ukončí z důvodu hospodárnosti, aby nedocházelo k plýtvání prostředků. Ve prospěch takového postupu svědčí i zdůraznění zásady zdrženlivosti mezi podmínkami použití operativně pátracích prostředků v ustanovení § 158b odst. 2 TŘ. Přesto bych považovala za vhodnější řešení, kdyby byla v zákoně upravena povinnost průběžně přezkoumávat důvodnost takového opatření, obdobně jako je tomu u odposlechu a záznamu telekomunikačního provozu.

Ustanovení § 88 odst. 3 TŘ ukládá policejnímu orgánu povinnost průběžně vyhodnocovat, zda i nadále trvají důvody, které vedly k vydání příkazu k odposlechu a záznamu telekomunikačního provozu. Pokud tyto důvody pominuly, je policejní orgán povinen takový odposlech ihned ukončit, a to i před skončením doby, na kterou byl příkaz vydán.

Shodná či obdobná úprava takové povinnosti by měla být zavedena i u sledování osob a věcí dle § 158d odst. 2 a odst. 3 TŘ. Pokud by zákon obsahoval tuto „pojistku“ před neodůvodněně dlouhým zásahem do soukromí, byla by tím částečně ošetřena i dle mého názoru nepřiměřeně dlouhá doba půl roku, na kterou může být prostorový odposlech povolen.

Navíc i Ústavní soud v jednom ze svých nálezů v souvislosti s prostorovými odposlechy uvedl, že: *„trvání zásahu do základních práv a svobod však může být ústavně souladné jen v případě, že je posilováno podezření ze spáchání trestného*

činu, které je odůvodňuje“.¹⁶³ Tedy ÚS má za to, že pokud je nařizováno nebo povolováno prodloužení prostorových odposlechů, je nezbytné, aby bylo posilováno, resp. trvalo podezření existence souvislosti mezi sledovanou osobou a podezřením ze spáchání určité trestné činnosti.¹⁶⁴

4.2.2 Následná informační povinnost a posteriorní ochrana před nezákonnými odposlechy

Na rozdíl od právní úpravy odposlechu a záznamu telekomunikačního provozu trestní řád u sledování osob a věcí neukládá povinnost OČTŘ dotčené osoby o provedeném sledování informovat.

Tato skutečnost se stala předmětem několika ústavních stížností, příkladmo lze uvést stížnost, kterou se zabýval Ústavní soud ve svém usnesení I. ÚS 1983/13. Stěžovatelky v ní poukazovaly na absenci povinnosti a posteriori informovat dotčené osoby o tom, že byly sledovány. ÚS v rozhodnutí uvedl, že argumentace rozsudkem ESLP ve věci Sdružení pro evropskou integraci a lidská práva a Ekimdzhiev proti Bulharsku¹⁶⁵ je lichá, neboť se ESLP v této věci zabýval monitorováním poštovního a telekomunikačního provozu, nikoli sledováním osob a věcí, a povinnost informovat o provedeném odposlechu a záznamu telekomunikačního provozu v zákoně obsažena je.¹⁶⁶ Podrobnější argumentaci v usnesení nenabídl.¹⁶⁷

K tomuto je třeba uvést, že ESLP nečiní rozdíly mezi „telefonními“ a prostorovými odposlechy, jedná-li se o posouzení záruk proti neoprávněnému zásahu do soukromí.¹⁶⁸ Za rozhodující faktor ESLP považuje míru zásahu do práva jednotlivce na respektování soukromého života, a nikoli technickou specifikaci daného zásahu.¹⁶⁹

ESLP již několikrát zopakoval, že jakmile nehrozí, že by mohl být účel sledování zmařen, musí být dotčené osoby informovány o tom, že byly sledovány. Takové

¹⁶³ Nález Ústavního soudu ze dne 27. ledna 2008, sp. zn. II. ÚS 2806/08.

¹⁶⁴ Tamtéž.

¹⁶⁵ Rozsudek ESLP ze dne 28. června 2007, *Evropská asociace pro integraci a lidská práva a Ekimdzhiev proti Bulharsku*, č. 62540/00.

¹⁶⁶ Viz § 88 odst. 8 TŘ.

¹⁶⁷ Usnesení Ústavního soudu ze dne 8. července 2014, sp. zn. I. ÚS 1983/13.

¹⁶⁸ Rozsudek ESLP ze dne 10. března 2009, *Bykov proti Rusku*, č. 4378/02. Shodně Rozsudek ESLP ze dne 27. května 2015, *R.E. proti Spojenému království*, č. 62498/11.

¹⁶⁹ Rozsudek ESLP ze dne 27. května 2015, *R.E. proti Spojenému království*, č. 62498/11.

oznámení je pak spojeno s možností uplatnění prostředků nápravy před soudem a tím i s naplněním záruk proti zneužití takových opatření.¹⁷⁰

Ustanovení § 88 odst. 8 TŘ ukládá státnímu zástupci nebo policejnímu orgánu, jehož rozhodnutím byla věc pravomocně skončena,¹⁷¹ povinnost informovat o nařízeném odposlechu a záznamu telekomunikačního provozu dotčenou osobu (uživatele odposlouchávaného zařízení), pokud je známa. Tato informace musí kromě označení soudu, který příkaz vydal, délky trvání odposlechu a data jeho ukončení obsahovat též poučení o právu podat ve lhůtě šesti měsíců ode dne doručení této informace Nejvyššímu soudu návrh na přezkoumání zákonnosti příkazu k odposlechu a záznamu telekomunikačního provozu. V odst. 9 ustanovení § 88 TŘ jsou pak upraveny výjimky, kdy se taková informační povinnost neuplatní.

V porovnání s úpravou odposlechu a záznamu telekomunikačního provozu se nabízí deficit současné právní úpravy sledování osob a věcí, neboť ta (přestože zásahem do ústavně zaručených práv jsou si oba instituty velmi podobné) takovou informační povinnost neobsahuje.

Zavedení následné informační povinnosti pro OČTŘ požaduje i Stálá komise pro kontrolu odposlechů v případech, kdy pořízením zvukového, obrazového nebo jiného záznamu nebyly zjištěny skutečnosti důležité pro trestní řízení.¹⁷²

Podstatnou otázkou však zůstává, jak široká by tato informační povinnost měla být, na což trefně upozorňuje Ščerbová. Pokud by se vyrozumění o provedeném sledování mělo vztahovat i na osoby, které sice byly po nějakou (byť i krátkou) dobu sledovány, ale s trestnou činností nemají nic společného (např. rodinní známí na návštěvě ve sledovaném bytě, náhodný kolemjdoucí), pak by tato informační povinnost mohla představovat nepřiměřenou administrativní zátěž pro OČTŘ. Pokud by se navíc jednalo o nahodilý kontakt, musel by policejní orgán takové osoby nejprve ztotožnit. Dalším problémem by mohla být finanční zátěž, pokud by se tyto osoby následně domáhaly náhrady za nemajetkovou újmu.¹⁷³ Ohledně zavedení informační povinnosti ve vztahu k těmto osobám musím souhlasit s názory Ščerbové, neboť při

¹⁷⁰ Srov. Rozsudek ESLP ze dne 6. září 1978, *Klass a ostatní proti Německu*, č. 5029/71. Rozsudek ESLP ze dne 29. června 2006, *Weber a Saravia proti Německu*, č. 54934/00.

¹⁷¹ A v řízení před soudem předseda senátu soudu prvního stupně po pravomocném skončení věci.

¹⁷² Usnesení Stálé komise pro kontrolu použití odposlechu a záznamu telekomunikačního provozu, použití sledování osob a věcí a rušení provozu elektronických komunikací ze dne 23. února 2017, č. 25. Dostupné z: <https://www.psp.cz/sqw/text/orig2.sqw?idd=102715&pdf=1>.

¹⁷³ ŠČERBOVÁ, Veronika. Zamyšlení nad skutečně aktuálními problémy právní úpravy tzv. prostorových odposlechů. *Státní zastupitelství*, 2019, č. 4, s. 19-25.

několikaměsíčním sledování se takových nahodilých kontaktů mohou vyskytnout stovky. Domnívám se, že v takových případech by mělo postačit zničení pořízených záznamů v souladu se zákonem dle ustanovení § 158d odst. 8 TŘ ve spojení se zákazem zveřejňování informací o sledování osob a věcí (podle § 158d odst. 2 a 3 TŘ) dle ustanovení § 8c TŘ.

Dle mého názoru by bylo vhodné zavést informační povinnost OČTŘ ve vztahu k osobě, vůči které bylo sledování povoleno nebo která vlastní, případně užívá byt či jinou prostorou, která byla sledována. Takovou povinnost by měl mít policejní orgán, státní zástupce nebo soud v závislosti na tom, v jaké fázi bude trestní řízení skončeno a zda osoba měla šanci se dozvědět o tom, že byla sledována (např. z trestního spisu) a nezákonnost takového sledování namítnout před soudem. Může totiž nastat situace, kdy trestní řízení bude pravomocně skončeno již v přípravném řízení. Zákonnost takového sledování pak nemůže být posouzena nestranným a nezávislým soudem v pozdějších fázích trestního řízení. Pokud by byl prostorový odposlech nasazen např. do bytu již v rámci prověřování a trestní řízení by bylo již v této fázi pravomocně skončeno, pak taková osoba ani nemá šanci se dozvědět, že jí bylo podstatným způsobem zasahováno do soukromí.

Rovněž by měl trestní řád sledované osobě umožňovat podání návrhu na přezkum zákonnosti povolení ke sledování osob a věcí k Nejvyššímu soudu, obdobně jako je tomu u odposlechu a záznamu telekomunikačního provozu. O takové možnosti by měla být dotčená osoba poučena OČTŘ v rámci podání informace o provedeném sledování.

Možnost domoci se přezkumu zákonnosti takového opatření požaduje i ESLP, jak uvedl v několika svých rozhodnutích.¹⁷⁴ Proto by bylo vhodné zavést možnost přezkumu povolení ke sledování a zákonnosti provedení sledování osob a věcí i do trestního řádu, aby byly naplněny požadavky kladené judikaturou ESLP.

¹⁷⁴ Např. Rozsudek ESLP ze dne 16. února 2000, *Amann proti Švýcarsku*, č. 27798/95, shodně Rozsudek ESLP ze dne 12. ledna 2016, *Szabó a Vissy proti Maďarsku*, č. 37138/14.

Závěr

K závěru práce je třeba připomenout, že od roku 2014 působí pod Ministerstvem spravedlnosti Komise pro nový trestní řád, která pracuje na návrhu rekodifikace trestního řádu. Tento návrh je průběžně aktualizován a zveřejňován na webu ministerstva.¹⁷⁵ Část návrhu týkající se sledování osob a věcí byla zveřejněna 14. 10. 2022, tudíž není zohledněna v diplomové práci, neboť nebyla k dispozici během jejího zpracování. Proto uvádím tuto část návrhu jako podnět k dalšímu výzkumu.

Cílem této práce bylo analyzovat současnou právní úpravu prostorových odposlechů v trestním řádu, upozornit na její případné nedostatky a zodpovědět stanovené výzkumné otázky. V závěru shrnuji některé často vytýkané nedostatky současné právní úpravy prostorových odposlechů a doplňuji je o má stanoviska, případně návrhy de lege ferenda. Tyto návrhy by mohly sloužit jako inspirace ke změně právní úpravy prostorových odposlechů. Novelizací souvisejících ustanovení trestního řádu by mohlo dojít ke sjednocení rozhodovací praxe v této oblasti, kterou doposud nelze označit za konzistentní. Často ani judikatura Ústavního soudu není v tomto směru jednotná.

V první kapitole jsem hledala odpověď na výzkumnou otázku, zda jsou v trestním řádu dostatečně specifikovány formální předpoklady pro povolení prostorových odposlechů a podmínky užití získaných záznamů jako důkazu v trestním řízení.

Právní úpravě prostorových odposlechů je často vytýkána její nedostatečná konkretizace. Tuto kritiku nerozporuji. Je ale třeba mít na paměti, že určité základní podmínky použití prostorových odposlechů vycházejí již z úpravy operativně pátracích prostředků v § 158b TR. V tomto ustanovení jsou sice podmínky formulovány nepřiliš konkrétně (spíše jen jako zdůraznění některých zásad trestního řízení), ale mnoho z těchto výtek lze výkladem obecných podmínek pro provádění operativně pátracích prostředků rozptýlit.

Jedním z vytýkaných nedostatků právní úpravy sledování osob a věcí je absence konkrétního vymezení úmyslných trestných činů, u kterých lze sledování provést. Nejčteněji navrhovaným řešením je sjednotit okruh trestných činů, u kterých lze sledování provést, s okruhem trestných činů, u kterých může být nařízen odposlech

¹⁷⁵Návrh na rekodifikaci trestního řádu, dostupné z: <https://justice.cz/web/msp/rekodifikace-trestniho-prava-procesniho>.

a záznam telekomunikačního provozu. V podkapitole 1.3.2 jsem díky dostupným statistickým údajům Policejního prezidia z roku 2019 porovnála, zda trestné činy, při jejichž objasňování jsou prostorové odposlechy užívány nejčastěji, spadají pod okruh trestných činů vymezených pro použití odposlechu a záznamu telekomunikačního provozu. Z této statistiky jsem vyvodila, že i bez konkrétní specifikace úmyslných trestných činů v zákoně je sledování osob a věcí (dle § 158d odst. 2 a odst. 3 TŘ) užíváno téměř vždy u objasňování závažných trestných činů splňujících kritéria pro vydání příkazu k odposlechu a záznamu telekomunikačního provozu. Pro jednoznačný závěr by ale bylo potřeba provést podrobnější analýzu zahrnující statistiku z delšího časového období, než je jeden rok, což rozsah diplomové práce neumožňuje. Pokud by však právní úprava sledování byla v tomto směru novelizována, neviděla bych v tom hrozbu výraznějšího snížení efektivity odhalování a objasňování trestných činů.

Další často kritizovanou skutečností je povolovací režim u sledování osob a věcí dle § 158d odst. 2 trestního řádu. Povolení k tomuto typu sledování uděluje státní zástupce. Stejně jako Ústavní soud považují státního zástupce za dostatečně kompetentního k udělení povolení ke sledování s pořízením záznamů mimo obydlí, kde je zásah do základních práv a svobod méně intenzivní.

Dle mého názoru je však žádoucí podrobněji zákonem upravit, zda se vozidlo považuje za „obydlí“ resp. soukromý prostor, jehož sledování s pořízením záznamů může povolit pouze soud, nebo v tomto případě postačí povolení státního zástupce. Osobně vnímám podstatný rozdíl mezi sledováním ve vozidle a v obydlí, proto bych ponechala rozhodování o použití prostorového odposlechu ve vozidle v kompetenci státního zástupce.

Druhá výzkumná otázka zněla, zda je dostatečně vyřešena otázka přípustnosti použití důkazů získaných prostřednictvím sledování osob a věcí dle § 158d odst. 3 TŘ v jiné trestní věci, než je ta, v níž bylo sledování provedeno.

Přípustnost použití záznamů získaných prostřednictvím sledování dle odst. 3 ustanovení § 158d TŘ v jiné trestní věci, než ve které bylo sledování provedeno, by měla být upravena legislativně. Přestože Nejvyšší soud vydal v tzv. zelené sbírce dvě sjednocující usnesení, která tuto přípustnost potvrdila, dle mého názoru požadavkem vyhodnocení proporcionality v každém jednotlivém případě zavedl příčinu k pochybnostem o této zásadní přípustnosti.

Třetí výzkumná otázka zněla: „Jaké mohou být další důvody rozdílné rozhodovací činnosti soudů ve věci přípustnosti důkazů získaných prostřednictvím prostorového odposlechu?“

Velmi častým důvodem nejednotné rozhodovací činnosti soudů v této oblasti je tvrzená nedostatečnost, případně obecnost odůvodnění povolení k prostorovým odposlechům, resp. žádostí k nim. Přestože zákon klade na žádosti i povolení vcelku jednoznačné požadavky, často je zejména vyššími soudy vytýkána jejich nedostatečná konkrétnost či originalita. Dle mého názoru nelze klást na odůvodnění takových žádostí, resp. povolení přehnané nároky, neboť na počátku trestního řízení prokázaných skutečností obvykle není mnoho a některé údaje mohou chybět či mohou být pro někoho nedostačující. Zároveň nelze k těmto povolením přistupovat příliš formalisticky a očekávat od soudců či státních zástupců slohová cvičení v případech, kdy se s odůvodněním v žádosti policejního orgánu ztotožní, a část z něj do povolení převezmou. K eliminaci spojených rizik a obav ze zneužití takových prostředků by měla sloužit možnost následné kontroly zákonnosti odposlechů nestranným a nezávislým soudem.

S výše uvedeným souvisí poslední výzkumná otázka, která zněla, zda trestní řád poskytuje v oblasti prostorových odposlechů jednotlivcům dostatečnou ochranu soukromí.

Absenci dostatečných záruk sloužících k zajištění ochrany soukromí jednotlivců považuji za jednoznačně nejvýznamnější deficit současné právní úpravy prostorových odposlechů. Do trestního řádu by měla být zavedena povinnost policejního orgánu průběžně vyhodnocovat, zda důvody pro nařízení sledování trvají, obdobně jako je tomu u odposlechu a záznamu telekomunikačního provozu. Zakotvením takové povinnosti by se částečně zhojila i za mě příliš dlouhá doba, na kterou lze sledování povolit.

Další záležitostí, kterou bude třeba do budoucna v trestním řádu upravit, je povinnost OČTŘ informovat po pravomocném skončení věci dotčenou osobu o provedeném sledování v případech, kdy tato osoba neměla příležitost se o sledování dozvědět z trestního spisu a namítat nezákonnost takového opatření před soudem. Užití tohoto operativně pátracího prostředku představuje závažný zásah do soukromí a nemělo by hrozit, že se o něm sledovaná osoba ani nedozví. Jako inspirace k této úpravě by mohla sloužit informační povinnost zakotvená v ustanovení § 88 TR. Do trestního řádu by také měla být zavedena možnost přezkumu zákonnosti nařízeného

sledování Nejvyšším soudem. O takové možnosti by měl OČTŘ poučit dotčenou osobu v rámci poskytnutí informace o provedeném sledování. Vzhledem k tomu, jak citelný zásah do soukromí prostorové odposlechy představují, je naše současná právní úprava v oblasti ochrany osob před nezákonným sledováním nedostatečná a zároveň ani nenaplnuje požadavky kladené ESLP.

Seznam použité literatury

Monografie

- CÍSAŘOVÁ, Dagmar a kol. *Trestní právo procesní*. 5. vydání. Praha: ASPI, 2008, 822 s.
- FENYK, Jaroslav a kol. *Trestní právo procesní*. 7. vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2019, 952 s.
- JELÍNEK, Jiří a kol. *Dokazování v trestním řízení v kontextu práva na spravedlivý proces*. Praha: Leges, 2018, 544 s.
- JELÍNEK, Jiří a kol. *Ochrana základních práv a svobod v trestním řízení*. Praha: Leges, 2020, 548 s.
- ZAORALOVÁ, Petra. *Procesní použitelnost důkazů v trestním řízení a její meze*. Praha: Leges, 2018, 320 s.

Komentáře

- DRAŠTÍK, Antonín, FENYK, Jaroslav a kol. *Trestní řád. Komentář*. I. díl. Praha: Wolters Kluwer, 2017, 2552 s.
- HUSSEINI, Faisal a kol. *Listina základních práv a svobod. Komentář*. 1. vydání (1. aktualizace). Praha: C. H. Beck, 2021, 1456 s.
- ŠÁMAL, Pavel, RŮŽIČKA, Miroslav. In: ŠÁMAL, Pavel a kol. *Trestní řád. Komentář*. 7. vydání. Praha: C. H. Beck, 2013, 4720 s.

Odborné články

- DUFFEK, Lukáš a kol. *Prostorové odposlechy a jejich využití v jiné trestní věci* [online]. rowan.legal, 7. července 2020 [cit. 7. června 2022]. Dostupné z: <https://rowan.legal/prostorove-odposlechy-a-jejich-vyuziti-v-jine-trestni-veci/>.
- JELÍNEK, Jiří. K chybějící právní úpravě tzv. prostorového odposlechu v trestním řádu. *Bulletin advokacie*, 2018, č. 7-8, s. 13-19.
- SKALICKÁ, Veronika. Použitelnost prostorových odposlechů v jiné trestní věci. *Státní zastupitelství*, 2021, č. 1, s. 9-23.
- ŠČERBA, Filip. Pravomoc soudce pro přípravné řízení. *Trestněprávní revue*, 2021, č. 3, s. 125.
- ŠČERBOVÁ, Veronika. Zamyšlení nad skutečně aktuálními problémy právní úpravy tzv. prostorových odposlechů. *Státní zastupitelství*, 2019, č. 4, s. 19-25.

- ŠMELHAUS, Ondřej. K postavení státního zástupce jiným pohledem. *Státní zastupitelství*. 2006, č. 7 – 8, 72 s.
- TLAPÁK NAVRÁTILOVÁ, Jana, GALOVCOVÁ Ingrid. Sledování osob po skončení trestního stíhání. *Bulletin advokacie*. 2020, č. 1-2, s. 25.

Právní předpisy

- Sdělení federálního ministerstva zahraničních věcí č. 209/1992 Sb., Úmluva o ochraně lidských práv a základních svobod a Protokolů na tuto Úmluvu navazujících, ve znění pozdějších předpisů.
- Usnesení předsednictva České národní rady č. 2/1993 Sb., o vyhlášení Listiny základních práv a svobod jako součástí ústavního pořádku České republiky, ve znění pozdějších předpisů.
- Ústavní zákon České národní rady č. 1/1993 Sb., Ústava České republiky, ve znění pozdějších předpisů.
- Vyhláška ministra zahraničních věcí č. 120/1976 Sb., o Mezinárodním paktu o občanských a politických právech a Mezinárodním paktu o hospodářských, sociálních a kulturních právech, ve znění pozdějších předpisů.
- Zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád), ve znění pozdějších předpisů.
- Zákon č. 273/2008 Sb., o Policii České republiky, ve znění pozdějších předpisů.
- Zákon č. 283/1993 Sb., o státním zastupitelství, ve znění pozdějších předpisů.
- Zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů.

Judikatura

Judikatura českých soudů

- Nález Ústavního soudu ze dne 12. října 1994, sp. zn. Pl. ÚS 4/94.
- Nález Ústavního soudu ze dne 1. března 2000, sp. zn. II. ÚS 517/99.
- Usnesení Ústavního soudu ze dne 15. března 2006, sp. zn. III. ÚS 231/05.
- Nález Ústavního soudu ze dne 27. ledna 2008, sp. zn. II. ÚS 2806/08.
- Nález Ústavního soudu ze dne 8. října 2010, sp. zn. Pl. ÚS 3/09.
- Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 8. června 2011, sp. zn. 5 Tdo 482/2011.
- Usnesení Ústavního soudu ze dne 8. července 2014, sp. zn. I. ÚS 1983/13.
- Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 31. března 2015, sp. zn. 4 Pzo 4/2014.

- Rozsudek Krajského soudu v Praze ze dne 7. dubna. 2015, č. j. 4 T 21/2013 – 31079.
- Rozsudek Krajského soudu v Praze ze dne 23. července 2015, č. j. 4 T 5/2015 – 31598.
- Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 10. listopadu 2015, sp. zn. 4 Pzo 3/2014.
- Nález Ústavního soudu ze dne 13. října 2016, sp. zn. II. ÚS 1221/16.
- Usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 17. října 2016, sp. zn. 6To 106/2015.
- Nález Ústavního soudu ze dne 3. ledna 2017, sp. zn. III. ÚS 2847/14.
- Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 7. června 2017, sp. zn. 6 Tz 3/2017-II.
- Rozsudek Vrchního soudu v Olomouci ze dne 17. srpna 2017, sp. zn. 6 To 62/2017.
- Usnesení Ústavního soudu ze dne 20. února 2018, sp. zn. IV. ÚS 662/17.
- Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 26. září 2018, sp. zn. 3 Tz 8/2018.
- Rozsudek Městského soudu v Praze ze dne 17. května 2019, sp. zn. 47 T 7/2017.
- Rozsudek Městského soudu v Praze ze dne 11. listopadu 2019, sp. zn. 1 T 5/2015.
- Usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 30. června 2020, sp. zn. 4 To 12/2020.
- Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 25. srpna 2020, sp. zn. 8 Tdo 647/2020.
- Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 1. září 2020, sp. zn. 7 Tdo 865/2020.
- Rozsudek Městského soudu v Praze ze dne 27. listopadu 2020, sp. zn. 47 T 7/2017.
- Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 2. března 2021, sp. zn. 6 Tdo 360/2020.
- Usnesení Ústavního soudu ze dne 25. května 2021, sp. zn. III. ÚS 2548/20.

Judikatura Evropského soudu pro lidská práva

- Rozsudek ESLP ze dne 6. září 1978, *Klass a ostatní proti Německu*, č. 5029/71.
- Rozsudek ESLP ze dne 16. prosince 1992, *Niemietz proti Německu*, č. 13710/88.
- Rozsudek ESLP ze dne 25. února 1993, *Crémieux proti Francii*, č. 1147/85.
- Rozsudek ESLP ze dne 25. února 1993, *Mialhe proti Francii*, č. 12661/87.
- Rozsudek ESLP ze dne 16. února 2000, *Amann proti Švýcarsku*, č. 27798/95.

- Rozsudek ESLP ze dne 16. dubna 2002, *Société Colas Est. proti Francii*, č. 37971/97.
- Rozsudek ESLP ze dne 29. června 2006, *Weber a Saravia proti Německu*, č. 54934/00.
- Rozsudek ESLP ze dne 28. června 2007, *Evropská asociace pro integraci a lidská práva a Ekimdzhiev proti Bulharsku*, č. 62540/00.
- Rozsudek ESLP ze dne 10. března 2009, *Bykov proti Rusku*, č. 4378/02.
- Rozsudek ESLP ze dne 18. května 2010, *Kennedy proti Spojenému království*, č. 26839/05.
- Rozsudek ESLP ze dne 2. září 2010, *Uzun proti Německu*, č. 35623/05.
- Rozsudek ESLP ze dne 27. října 2015, *R. E. proti Spojenému království*, č. 62498/11.
- Rozsudek ESLP ze dne 4. prosince 2015, *Roman Zakharov proti Rusku*, č. 47143/06.
- Rozsudek ESLP ze dne 12. ledna 2016, *Szabó a Vissy proti Maďarsku*, č. 37138/14.
- Rozsudek ESLP ze dne 14. ledna 2016, *Maslák a Michálková proti České republice*, č. 52028/13.
- Rozsudek ESLP ze dne 8. února 2018, *Ben Faiza proti Francii*, č. 31446/12.

Ostatní

- Analýza odposlechů a záznamů telekomunikačního provozu a sledování osob a věcí dle trestního řádu a rušení provozu elektronických komunikací Policií ČR za rok 2019. Policejní prezidium České republiky, 22. června 2020, 127 s.
- Autorský komentář k rozhodnutí ve věci Ben Faiza proti Francii ze dne 8. února 2018, stížnost č. 31446/12, dostupné z <https://sbirka.nsoud.cz/vyber/15541/>.
- DRAŠTÍK, Antonín, FENYK, Jaroslav a kol. *Trestní řád. Komentář*. I. díl. Praha: Wolters Kluwer, 2017 [online databáze], aktualizováno k 22. březnu 2019 [cit. 25. července 2022]. Dostupné z: databáze noveaspi.cz.
- Důvodová zpráva k vládnímu návrhu zákona, kterým se mění zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád), ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 140/1961 Sb., trestní zákon, ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony, č. 265/2001 Dz.

- HORÁK, Jan. *Odposlechy Rittiga kvůli podezření z korupce, sabotáže a ovládnutí státu byly legální.* [online] zpravy.aktualne.cz, 27. října 2021 [cit. 3. srpna 2022]. Dostupné z: <https://zpravy.aktualne.cz/domaci/rittig-odposlechy-ns/r~869ebace365511ec98380cc47ab5f122/>.
- HRBÁČEK, Jan. *Jak vznikala kauza Bereta? Policistka z ÚOOZ prozradila, že mají „něco najít“ na žalobkyni Máchovou.* [online] ekonomickydenik.cz, 13. prosince 2021, [cit. 23. července 2022]. Dostupné z: <https://ekonomickydenik.cz/jak-vznikala-kauza-bereta-policistka-z-uooz-prozradila-ze-maji-neco-najit-na-zalobkyni-machovou/>.
- KOTALÍK, Jakub. VACULÍK, Radim. *Průlomový verdikt: Odposlechy jsou důkaz, i když pocházejí z jiné kauzy.* [online] novinky.cz, 29. září 2020 [cit. 3. srpna 2022]. Dostupné z: <https://www.novinky.cz/domaci/clanek/prulomovy-verdikt-odposlechy-jsou-dukaz-i-kdyz-pochazeji-z-jine-kauzy-40337642>.
- LANGER, Jan. *„To je zajímavé,“ reagoval při zatčení vylekaný Rath na peníze v krabici.* [online] ct24.ceskatelevize.cz, 29. srpna 2013 [cit. 8. srpna 2022]. Dostupné z: <https://ct24.ceskatelevize.cz/domaci/1078416-je-zajimave-reagoval-pri-zatceni-vylekany-rath-na-penize-v-krabici>.
- MALECKÝ, Robert. *Prostorové odposlechy: průlomový verdikt s malou chybou. Není na něm nic moc průlomového.* [online] hlidacipes.org, 2. října 2020 [cit. 3. srpna 2022]. Dostupné z: <https://hlidacipes.org/prostorove-odposlechy-prulomovy-verdikt-s-malou-chybou-neni-na-nem-nic-moc-prulomoveho/>.
- POKORNÝ, Marek. *Přelomový verdikt. Odposlechy, které při šetření jiných kauz odhalí další trestnou činnost, lze využít jako důkaz.* [online] domaci.hn.cz, 28. září 2020 [cit. 3. srpna 2022]. Dostupné z: <https://domaci.hn.cz/c1-66821800-prelomovy-verdikt-prostorove-odposlechy-ktere-pri-setreni-jinych-kauz-odhali-dalsi-trestnou-cinnost-lze-vyuzit-jako-dukaz>.
- Stanovisko Unie obhájců ČR ze dne 24. května 2019 k formě povolování sledování osoba a věcí dle § 158d tr. řádu, a to ve formě sledování vnitřních prostor motorového vozidla (prostorový odposlech), č. 4/2019.
- Stížnost pro porušení zákona ze dne 2. května 2018, č. j. MSP 744/2017 OJDSPZ/6, 16 s.
- Usnesení Stálé komise pro kontrolu použití odposlechu a záznamu telekomunikačního provozu, použití sledování osob a věcí a rušení provozu

elektronických komunikací ze dne 23. února 2017, č. 25. Dostupné z: <https://www.psp.cz/sqw/text/orig2.sqw?idd=102715&pdf=1>.

Abstrakt

Tato práce pojednává o tzv. prostorových odposleších neboli institutu sledování osob a věcí dle § 158d odst. 2 a odst. 3. trestního řádu. Prostorové odposlechy patří mezi operativně pátrací prostředky a své uplatnění mají zejména v případech závažné kriminality, nejčastěji související s drogami. Kromě toho, že se prostorové odposlechy používají k operativním účelům, však mají i následné důkazní využití. Záznam získaný prostorovým odposlechem lze za určitých okolností použít jako důkaz, a to i v jiné trestní věci.

Cílem této práce je analyzovat právní úpravu sledování osob a věcí v platném a účinném trestním řádu se zaměřením na problematické aspekty, na které často upozorňuje trestněprávní teorie i praxe. Těmi jsou například absence vymezení typové závažnosti trestných činů, u kterých lze prostorový odposlech použít; povolování sledování dle 158d odst. 2 TŘ státním zástupcem, povolovací režim u vozidel, užití důkazů získaných prostřednictvím sledování osob a věcí dle 158d odst. 3 trestního řádu v jiné trestní věci atd., což v důsledku vede k rozdílné rozhodovací praxi soudů. Pro účely analýzy právní úpravy jsou podrobně rozebrány jak obecné podmínky pro použití operativně pátracích prostředků, tak i konkrétní podmínky pro sledování osob a věcí. V celé práci se prolínají argumenty trestněprávních teoretiků i soudů doplněné o vlastní názor autorky na danou problematiku. Neméně důležitou částí práce je kapitola pojednávající o vlivu prostorových odposlechů na soukromí a s tím související nedostatky současné právní úpravy. Závěr obsahuje návrhy de lege ferenda, které by mohly přispět ke sjednocení rozhodovací praxe v oblasti prostorových odposlechů.

Abstract

This thesis deals with the so-called spatial interception, or the institute of surveillance of persons and things under § 158d Paragraphs 2 and 3 of the Criminal Procedure Code. Spatial interception belongs to the operative-search means and its application is mainly in cases of serious crime, most often related to drugs. In addition to being used for operational purposes, however, spatial interceptions also have subsequent evidentiary use. A recording obtained through a spatial interception can, in certain circumstances, be used as evidence, including in another criminal case.

The aim of this thesis is to analyse the legal regulation of surveillance of persons and things in current and effective Criminal Procedure Code, focusing on problematic aspects that are often highlighted by criminal law theory and practice. These are, for example, the lack of definition of the type of seriousness of criminal offences to which the spatial interception can be applied; the authorisation of surveillance under § 158d Paragraph 2 of the Criminal Procedure Code by the public prosecutor, the authorisation regime for vehicles, the use of evidence obtained through the surveillance of persons and things under § 158d Paragraph 3 of the Criminal Procedure Code in another criminal case, etc., which as a result leads to different decision-making practice of courts. For the purpose of the analysis of the legislation, both the general conditions for the use of operational search means and the specific conditions for the surveillance of persons and things are discussed in detail. The arguments of criminal law theorists and courts are interwoven throughout the thesis, supplemented by the author's own view on the issue. An equally important part of the thesis is the chapter on the impact of spatial interception on privacy and the related deficiencies of the current legislation. It concludes with *de lege ferenda* proposals that could contribute to the unification of decision-making practice in the field of spatial interception.

Klíčová slova

prostorové odposlechy, sledování osob a věcí, operativně pátrací prostředky, důkazní prostředky, jiná trestní věc, soukromí

Key words

spatial interception, surveillance of persons and things, operative-search means, means of evidence, different criminal case, privacy